ВІСІМДЕСЯТНИКИ

Антологія нової української поезії

упорядкування Ігоря Римарука

POETS OF THE EIGHTIES

An Anthology of New Ukrainian Poetry

Edited by Ihor Rymaruk

Introduction by Mykola Riabchuk

Canadian Institute of Ukrainian Studies Press
University of Alberta
Edmonton 1990

ВІСІМДЕСЯТНИКИ
Антологія нової української поезії

Упорядкування Ігоря Римарука

Передмова Миколи Рябчука

Видавництво Канадського інституту українських студій
Альбертський університет
Едмонтон 1990

Canadian Cataloguing in Publication Data

Main entry under title:
Visimdesiatnyky

In Ukrainian.
ISBN 0-920862-69-1

1. Ukrainian poetry – 20th century.
I. Rymaruk, Ihor.
PG3934.V58 1990 891-7'91308 C90-091130-1

Canadian Institute of Ukrainian Studies Press
352 Athabasca Hall
University of Alberta
Edmonton, Alberta
Canada T6G 2E8

Tel: (403) 492-2972
Fax: (403) 492-4967

Publication of this volume is made possible in part by a grant from the Cosbild Club Endowment Fund.

ЗМІСТ

"МИ ПОМРЕМ НЕ В ПАРИЖІ"

... А чи варто помирати в Парижі?

Це запитання пролунало два роки тому на одному з перших "перебудовних" і тому особливо п'янких і зухвалих поетичних вечорів у київському Будинку художника, після того як Наталка Білоцерківець прочитала вірш з епіграфом із Сесара Вальєхо: "Я помру в Парижі в четвер увечері".

ми помрем не в Парижі тепер я напевно це знаю
в провінційній постелі що потом кишить і слізьми
і твого коньяку не подасть тобі жоден я знаю
нічиїм поцілунком не будемо втішені ми
під мостом Мірабо не розійдуться кола пітьми

надто гірко ми плакали і ображали природу
надто сильно любили
коханців соромлячи тим
надто вірші писали поетів зневаживши
зроду
нам вони не дозволять померти в Парижі
і воду
під мостом Мірабо окільцюють конвоєм густим

Хоч як не смішно, але поетесі довелося відповідати на це запитання, пояснюючи, що мова йде зовсім не про той Париж, де багатії п'ють коньяк, а безробітні помирають під мостами (як це нам упродовж десятиліть пояснювала радянська преса), мова йде взагалі не про географію і політику, а про культуру, про систему конвенційних символів, серед яких "Париж" — це, безумовно, столиця, але столиця мистецтв, столиця художників і поетів, своєрідна Мекка, до якої ми здійснюємо якщо й не реальне, то в кожнім разі уявне культурологічне паломництво. У цьому розумінні "Париж" протистоїть, звичайно ж, не Києву, Москві чи Бердичеву, а п р о в і н ц і ї, вбогості і нудоті духовного, культурного, емоційного життя, — і розташовуватись ця "провінція" може де завгодно, хоч би й у самому Парижі.

Але чому проблема провінціалізму, переживання її як своєрідного психологічного комплексу саме для української літератури є такими характерними?

Передусім, очевидно, тому, що навряд чи й у цілій Європі знайдеться ще один такий багаточисельний народ, про існування якого у світі було б майже невідомо, не кажучи вже про його літературу й мистецтво. Навряд чи знайдеться народ із такою мізерною кількістю інтелігенції, якщо мати на увазі, звичайно, інтелігенцію, що розмовляє з народом тією самою мовою. Чи ж не тому один із найбільш "народних" і, як прийнято вважати, "загальнодоступних" поетів Тарас Шевченко болісно запитував: "Для кого я пишу? Для чого", або й зовсім уже в серцях вигукував: "На батька бісового я трачу і дні, і пера, і папір!" Чи ж не тому подібним питанням терзалася й Леся Українка: "Як научить байдужих почувати? Як розбудити розум, що заснув?", і чи ж не тому впадав деколи у гірку самоіронію Іван Франко:

Смішний сей світ! Смішніший ще поет,
Що все в нім хоче серіозно брати,
Що в тій погоні до незвісних мет
Розумну думку рад би відшукати.

Звичайно, ми знаємо в цих поетів і цілком протилежні настрої ("Возвеличу малих отих рабів німих! Я на сторожі коло них поставлю слово"), і все ж невідчепні сумніви, трагічна підозра, що мало хто прочитає ці вірші сьогодні і вже зовсім нікому буде їх читати завтра, пронизує ледь не всю українську поезію від Шевченка й до наших днів. Злочинно було б замовчувати той політичний та соціально-культурний контекст, який навіював, а значною мірою і сьогодні навіює українським поетам подібні настрої: "Ми помремо в неволі", — такими полемічно загостреними рядками звернулася нещодавно до своєї "парижофільствуючої" колегині інша молода українська поетеса.

Думка про "безперспективність" , "приреченість" української мови й культури, як правило, не висловлюється зараз у пресі, а проте в навколомистецьких кулуарах лунає досить часто, як і впевненість у її "провінційному", "другосортному" характері особливо поширена у напівінтелігентському середовищі зрусифікованих українських міст, — що видно із яких-небудь саморобних кіноафіш на кримських курортах, де фільми київської студії ім. О. Довженка завбачливо йменуються "мосфільмівськими" — аби привабити глядача, і з цинічних відповідей продавчинь у книгарнях на запитання: "Що у вас доброго?" — "Да ничего. Все на украинском языке".

Ця специфічна ситуація, зрозуміло, не може не позначитися на творчості молодих літераторів: навіть найзавзятіші з-поміж них "естети" змушені в той чи інший спосіб з її гостротою рахуватися і

по-своєму на неї реагувати. Реакція може бути різною: від "покаянних" віршів Юрія Андруховича ("Кому від того стане легше, що ти рядки заримував?") до відверто дидактичного "Напучування сільського вчителя" Івана Малковича:

Хай це, можливо, і не найсуттєвіше,
але ти, дитино,
покликана захищати своїми долоньками
крихітну свічечку букви "ї",

а також,
витягнувшись на пальчиках,
оберігати місячний серпик
букви "є",
що зрізаний з неба
разом із ниточкою.

Бо кажуть, дитино,
що мова наша — солов'їна.
Правильно кажуть.

Але затям собі,
що колись
можуть настати і такі часи,
коли нашої мови
не буде пам'ятати
навіть найменший соловейко.

Тому не можна покладатися
тільки на солов'їв,
дитино.

Той факт, що до подібних декларувань вдаються поети, загалом не схильні до віршованих інвектив, поети, яким критика нерідко вичитує за надмірну "метафоричність", "ускладненість" творів, за "ухиляння" від "злободенних" проблем, за свідому орієнтацію на нешироке коло втаємничених шанувальників, — видається мені досить симптоматичним. Публіцистичні "зриви" т а к и х поетів виглядають особливо знаменними, оскільки засвідчують буквально фізичну неможливість віддаватися роздумам про "вічне", нехтуючи "минущим", — надто вже велика нині вага "минущого" для долі "вічного".

І тим не менше проблема "герметизму", "позасоціальності" молодої поезії обговорюється сьогодні в українській критиці доволі гостро, зачіпаючи творчість багатьох включених до цієї антології поетів. Коли б такі докори приходили лише від нормативної вульгарно-соціологічної критики, котра впродовж десятиліть вимагала від радянських письменників головним чином "оспівувань" і "прославлянь", ми не вбачали б нині в цьому особливої проблеми. Та в тому-то й річ, що опонентами сьогоднішніх українських герметистів виступають нерідко люди цілком чесні, не заплямовані кон'юнктурництвом і колабораціонізмом.

Загальнокультурна ситуація на Україні, на жаль, справді така, що суто "естетична" позиція залишається для поетів , може, й бажаною, але недопустимою розкішшю, — що, у свою чергу, створює надто сприятливі умови для поезії суто "утилітарної", і, що особливо небезпечно, спекулятивно-"утилітарної". Можна зрозуміти всіх, хто перешкоджає молодим "естетам" "померти в Парижі", хоч, гадаю, "густі конвої" довкола "мостів" тут цілком зайві: значно надійніше береже сміливців від нерозважливого вчинку їхнє внутрішнє, болісне й неуникненне почуття відповідальності перед мовою і культурою як перед останніми редутами, після зруйнування чи ерозії яких розпочинається вже необоротне зникнення нації.

"Ми помрем не в Парижі" — це вельми гірке, але й вельми тверезе визнання, що відкриває шлях до мужнього усвідомлення власної долі.

І все-таки — як, у чому конкретно має втілюватися це почуття "відповідальності": у продовженні "месіанської", "проповідницької" традиції української поезії — з надією достукатися до серця й розуму багатомільйонних мас? Чи, може, у створенні рафінованої, витонченої, елітарної культури, здатної здивувати весь світ, який покищо про існування цієї поезії не підозрює?.. А може — з безумною одержимістю спробувати якось примирити альтернативи, знайти діалектичну єдність протилежностей?

Сьогоднішня українська поезія дає найрізноманітніші відповіді на ці питання. З одного боку, існує ціла група поетів (Павло Гірник, Микола Тимчак, Станіслав Чернілевський та ін.), яка полемічно протиставляє мистецьку вишуканість і суспільну заангажованість, наголошуючи на тому, "про що", а не "як" написаний вірш. Крайній вияв цієї позиції знаходимо у відомих рядках Станіслава Чернілевського: "І річ не в тім, наскільки гарна мова, А річ у тім, наскільки не брехня", — рядках, що викликали кілька років тому не меншу полеміку, ніж давніші декларації прихильників "чистого мистецтва".

А з іншого боку, маємо групу поетів (Микола Воробйов, Віктор Кордун, Олег Лишега, Василь Старун, Віктор Неборак та ін.), які виявляють позірну байдужість до "суспільної проблематики", за що час від часу теж потрапляють під вогонь супротивної, вульгарно-соціологічної чи "народницької" критики.

До конфронтації, однак, між цими напрямками не доходить — почасти тому, що "естети" не виявляють жодного полемічного запалу, ставлячись до своїх колег-"просвітян" зверхньо-поблажливо, а почасти й тому, що всі розуміють небезпечність такої конфронтації (досвід 20-30-х років надто повчальний і болючий), розуміють, зрештою, й неповну щирість своїх опонентів, елемент пози у їхній позиції; до того ж інтуїтивно, гадаю, кожен митець мусить відчувати, що багатоманіття стилів і напрямків тільки й може бути запорукою його власного нормального розвитку і нормального розвитку усієї культури.

Сьогодні, здається, вперше після 20-х років ми досягли такого багатоманіття, і то не лише у межах офіційної Спілки письменників (яка, до речі, займає зараз досить прогресивні позиції, через що й питання про її розпуск як справді скомпрометованої сталінської організації на Україні поки що не ставиться). Багатоманіття ми маємо й у виникненні діяльності "неформальних" літературних груп — "Пропала грамота" в Києві, "Лугосад" у Львові, "Бу-ба-бу" у Львові, Рівному, Івано-Франківську, — груп, що, не маючи змоги видавати власних журналів, успішно надолужують контакт з аудиторією дотепними виступами на естраді. Варто згадати й про "неоваплітянську" групу, що згуртувалась при Київській організації Спілки письменників навколо самвидавного часопису "Літературний ярмарок", та подібну групу в Житомирі, що видає самотужки альманах "Житній ринок".

З якоїсь іронії долі сьогоднішня молода поезія України — це, по суті, три різних покоління, що збігом обставин змушені дебютувати одночасно — хто у двадцятилітньому, а хто й у п'ятидесятилітньому віці, віці батьків і дітей — часом у найпрямішому значенні цього слова: так, майже одночасно з'явилися у книгарнях дебютні книжечки Аттили Могильного та його батька Віктора (під псевдонімом Віть Вітько), майже одночасно побачили світ поезії передчасно померлого Григорія Чубая (1949-1982) і пролунали з естради талановиті авторські пісні його сина Тараса.

Звичайно, це сумні співпадання, адже свої перші вірші сьогоднішні сорока-п'ятидесятирічні "дебютанти" опублікували, як правило, ще у 60-і роки: це стосується і Віктора Кордуна, і Василя Голобородька, і Михайла Савченка, і Василя Рубана, і Миколи

Воробйова, і Станіслава Вишенського... — що сталося з ними, так званими "постшістдесятниками", спадкоємцями й творчими опонентами своїх старших колег-"шістдесятників"; що сталося з іншими тогочасними молодими поетами — з Ігорем Калинцем, з Василем Стусом?..

Брежнєвський "некривавий культ", хоч і не був зовсім "безкровним" (недарма й українське відродження 60-х років називають "задушеним" — за аналогією до "розстріляного відродження" 20-х), мав усе ж певні переваги: більшість українських поетів у ті роки все ж вижила, і то не лише фізично, а й морально; більше того, навіть у глушині "застою" постшістдесятницька поезія залишалася живим чинником культурного життя: хотіли того чи ні самі поети, але їхні вірші поширювались у списках, виходили у самвидаві, прямо й опосередковано впливали на молодь.

Сьогодні, читаючи вірші Голобородька і Кордуна, Воробйова й Савченка, нам уже важко збагнути, що за крамола містилася в цих безневинних метафоричних писаннях, які державні устрої підривалися цими герметистськими екзерсисами, — і то такою мірою, що аж треба було сконфісковувати їх при обшуках, а студентів за читання подібних текстів виключати з університету?

Подібний ідіотизм лежить, однак, у самій природі тоталітаризму: будь-яка духовна незалежність і нестандартність сприймалася щербицько-брежнєвським режимом як "антисуспільний" бунт, а звичайне небажання митців брати участь у довколишній фальші й брехні трактувалося цілком у сталінському дусі — як "саботаж" здобутків "розвинутого" соціалізму. Українська герметична поезія кінця 60-х — початку 80-х років виконувала, по суті, ту саму функцію в духовному житті суспільства, що й італійська герметична поезія часів Муссоліні.

Відтак, хоч якими важкими були для України т. зв. "роки застою", поетична традиція лишилася неперерваною: молоді поети 80-х років могли спиратися на досвід не лише шістдесятників, а й постшістдесятників; не лише на здобутки національної класики, а й на твори українського авангарду 20-х років, частково повернуті за хрущовської "відлиги"; не лише на паралельні пошуки у російській поезії, а й на всю світову поезію, представлену в часописі "Всесвіт" (за врядування Д. Павличка — 1971-1978 рр.) особливо широко і яскраво.

З'явилося чи не вперше в українській літературі покоління поетів, народжених якщо й не в міських, то в інтелігентських родинах, з дитинства привчене до книжок, до іноземних мов, до культури як певного життєвого середовища; покоління, здатне перекладати, писати критику й есеїстику, займатися самоосвітою й

поважати освіченість в інших, а головне — бути самоіронічним; "постмодерністської" іронії українцям, здається, завжди бракувало, бо ж традиційний бурлескно-гопачний сміх — мені здається, лише зворотний бік нашої понуро-патетичної ментальності.

В кожнім разі, навіть така дрібниця, як зникнення з молодої поезії поширених у 60-і роки культурно-мистецьких реалій (покликаних засвідчити авторську "освіченість" та "інтелігентність" — у дусі часу), видається мені вельми симптоматичною: за всіма тими "Бахами", "Гойями" й "Ван Гогами", згадуваними до ладу і не до ладу, вгадувалась не так авторська освіченість, як хизування сільського парубка новими, погано на нього підігнаними джинсами.

Тим часом у сьогоднішніх молодих поетів (Василь Герасим'юк, Олег Лишега, Ігор Римарук, Іван Малкович, Віктор Неборак, Олександр Гриценко, Юрій Андрухович) знайдемо обмаль "уславлених імен", зате безліч прихованих алюзій, цитат, парафраз — і то не лише з класики, а й один з одного; розкішна постмодерністська гра, що відкривається в їхніх текстах перед літературним гурманом, не заважає, зрештою, звичайному, поверхово-прямолінійному сприйняттю їхніх творів читачем менш втаємниченим.

До певної міри це стосується і культурологічних поезій Юрія Буряка та Оксани Забужко, тернопільського ("терново-пільського") епосу Ігоря Маленького, іронічних "балад" Олександра Ірванця, футуристсько-сюрреалістських поем Володимира Цибулька, медитативних "дум" Костянтина Москальця, містечкової закарпатської "хроніки" Петра Мідянки.

Кілька слів варто сказати й про ще одне покоління молодих поетів, яких ми умовно зараховуємо до "вісімдесятників" і яких за часом і характером їхнього дебюту можна було б назвати "сімдесятниками" — коли б 70-ті роки справді явили нам якийсь специфічний стиль художнього мислення й творення, а не, навпаки, майже цілковиту уніфікацію всіх індивідуальних стилів. Група поетів, які дебютували у другій половині 70-х років (Тарас Федюк, Наталка Білоцерківець, Василь Осадчий та ін.), скорше всього у тих роках і залишилася б, подібно до багатьох своїх ровесників, коли б не зуміла в подальших своїх книжках осягти справді нову поетичну якість, виробити оригінальний стиль, витримати конкуренцію з молодшими і зухвалими "вісімдесятниками" та старшими і напівлегендарними на той час "постшістдесятниками".

Всі ці обставини, гадаю, роблять цілком виправданим акцент на слові "н о в а" в означенні української поезії, а не на слові "молода"; "молодою" її можна назвати лише дуже умовно, тим часом як "новою"

вона є в багатьох відношеннях, в чому, сподіваюся, читачі зможуть самі пересвідчитись.

Та хоч би якою новою й різноманітною була ця поезія, вона виростає з певної національної традиції, з певної мови й культури, зрештою, з певних суспільно-історичних обставин і певного національного менталітету. Відтак і спільний знаменник, спільний ідейно-проблемний стрижень у ній відшукати не важко. По-англійськи його можна було б означити одним містким словом "identity"; по-українськи, очевидно, його варто було б розшифрувати як пошук національної, родової, особистої ідентичності, пошук на різних рівнях — починаючи з прямих історико-культурологічних екскурсів у різні шари минулого й кінчаючи значно складнішими, опосередкованими заглибленнями в особливості національної психіки, національного мислення, мовлення, фольклорно-міфологічної метафорики й ідіоматики, національного ландшафту, зрештою, а точніше — того космо-психо-логосу, ідентифікацією якого ось уже друге століття займається українська поезія.

Жодна поезія світу, здається, не задивлена нині так у минуле, як поезія України, жодна поезія не шукає там собі і своєму народові виправдання і підтвердження права на існування, жодна інша поезія не перебуває нині в такій критичній, "межовій" ситуації між буттям і небуттям.

Доля народу, на жаль, дуже мало залежить від рівня його поезії, але якщо ми пристанемо на думку Т.С. Еліота про незримий, опосередкований вплив поезії на життя етносу, на сам характер його світовідчуття й світовираження, ми повинні пристати й на іншу його думку: "Я можу не читати по-норвезьки, але якби мені сказали, що поезія норвезькою мовою більше не писатиметься, я відчув би тривогу, що була б чимось значно більшим, аніж великодушне співчуття. Я вважав би це рецидивом хвороби, що може розповсюдитись по всьому континенті; початок занепаду, що привів би до того, що люди скрізь втратили б здатність виражати, а відповідно, і переживати емоції цивілізованих істот".

Микола Рябчук
м. Київ

Юрій Андрухович

КРАЇНА ДІТЕЙ

"Всякий город і містечко в землі козаків багаті мешканцями, надто ж маленькими дітьми. У кожному городі безліч дітей, і всі вміють читати, навіть сироти. Вдів і сиріт у цій країні дуже багато, чоловіки їхні були вбиті у безперервних війнах. Але в них є гарний звичай: вони одружують своїх дітей юними, і з цієї причини вони численніші від зір небесних та піску морського".

(Подорожні нотатки Павла Алеппського, XVII ст.).

У сорочок росте жадання крил.
Ще зовсім юна кров. Найменші люди
прийшли над сон землі і тлін могил,
повітря сколихнувши, як прелюди.
Вони — мов мак, їх море звідусюди
гряде в цей дім, в цей витоптаний діл.
З яких смертей, з якої тьми й полуди,
з яких кохань, з яких забитих тіл? —

З німих побоїщ і з гучних побід!
Сама любов зіп'ялась невтолима
в очах ночей!
І засвіт — у похід,
і ранні вдови з іншими очима
завмерли, аж мовчать, аж наче схима
лягла на них. Завмер глибокий плід —
сирітська купіль з квітами сухими.
І сто ворон, що крячуть їм услід:

(до кого ви для чого ви де сто калік прочовгали
де палі наче милі у тріщинах до дна
убогими дорогами натішитесь недовго ви
ангелики волошки блудна сарана
колючки пустирні
байстрючки псалтирні
потерчата хирні
ягнята ясирні
та лучче б ви в деревах ненарожденні спали
та лучче б ви листками на чорну глину впали)

Але повік не вищезне трава
на згарищах!
            Живе квітує рясно,
хоч біль і страх, і язва морова,
і сіль камінь кривавить юні ясна,
і сивий попіл обмітає небо,
і рікам переламано хребти,
і згіркле світло плеще променево —
їм тут цвісти.
            І в землю цю лягти.

(корабель дітей вирушає річкою
у сорочках найбіліших такі немов херувими
ця земля пошрамована вміє бути вічною
навіть палі проростають саджанцями живими)

КОЗАК ЯМАЙКА

о скільки гивере братику крутих чудасій на світі
дивився б допоки круки очей не вип'ють
а мало:
по сей бік багама-мама
по той бік пальми гаїті
і вежі фрітауна бачу як вийду вночі з бунгало

і так мені з того гризько що й виблякли всі шаровари
якого лисого чорта з яких попідземних фаун
та й зрадили нас у битві морські косарі корсари
а батько ж хотіли взяти отой блаженний фрітаун

а там тринадцять костьолів і вічна війна з амуром
а ще тринадцять безодень де золото-срібло коморне
дівчата немов ліани нечутно ростуть за муром
і хочеться їм любові а їх зодягли у чорне

кружаю тепер сивуху надвоє з піратом діком
кажу йому схаменися кажу покайся паскудо
невже коли ти європа то вже не єси чоловіком
якого хріна продався за тридцять гнилих ескудо

а дік то химерна штучка плекає папугу пугу
плеще мене позаплічно міняє плоди на зорі
оце тобі лицар з лугу осьо тобі зелепугу
to be or not to be каже і булькає I'm sorry

невільницю каже маю зі шкірою мов какао
купи сизокрилий орле маркотно ж без господині
город засівати не конче — прицмокує так лукаво
город на ній проростає тютюн ананаси дині
наплодиш каже козацтва припнеш усіх до коша
та щось ярму не дається шия моя душа

та вже його і не чую плюю на плюгаву суплiку
конику мій невірнику апостоле мій хома
піду на зорю вечірню зріжу цукрову сопілку
сяду над океаном
та вже мене і нема

ПАВЛО МАЦАПУРА, ЗЛОЧИНЕЦЬ

> "Мацапура — потвора, страховисько... Можна гадати, що це прізвисько пішло від злочинця і ката Павла Мацапури, що, як свідчить указ Ніжинської полкової канцелярії 1740 р., відзначився страшними злочинами, серед яких — "ядение человеческого мяса и прочие богопротивные злодеяния".
> (З коментарів до "Енеїди" І. Котляревського).

наша змора нічна ти давиш на дух як магніт
що за черево бідне носило сей капосний плід
прогорів у злобі своїй ніби отруєний гніт
мацапура павло скверносій солодій содоміт

аж тепер йому страта мотузка амінь і гаплик
аж із вуст його темних повисне язик наче шлик
погойдаєшся чорною грушею павлику пане
кличмо з неба музик биймо в бубни
тим паче в тимпани

повилазить усе навіть очі якими нас пік
а на небі комета з рогами затміння і шиш
заговорена кров двадцяти і семи чоловік
перемелені кості монети серця і гашиш

чорний квіте ночей магістре залізних тортур
збур ходячий ганьба сім'ї мацапур
людоїд маколиз єзуїт зорекрад
продавець вінків рушників і дівчат

і зійшовши павло на хиткий на досмертний поміст
і говорить павло побачивши яма яка
ніжні ніжинці оскоромлені в піст
може був я лиш сумнів у божих руках

а тепер полечу в нічний вавілон вавілон
і нікого з вас не болить не болить не скубе
що жив на світі такий павло
аби благими ви чули себе

та й поліз у петлю ніби там анаша
або херувимська музика ніжна
і хоч зашморг
            вийшла на світло душа
і кружляла над площею міста ніжина

ПРОМОВЛЯННЯ САМОТНІЙ

...і хоча все золото світу не варте твого мізинця
і тільки для тебе жовто горять сьогодні сади
губи твої холодні наче прозорі вінця
яких ніхто не торкався прагнучи світла й води

губи твої неспиті а все ж таємниця квітки
сповита в них і забута допоки живеш сама
вона проросте крізь тебе ніби крізь чашу звідки
солодко й тлінно пахне цвітом і тілом пітьма

несеш отак мов клейноди а може клеймо дівоцтво
ось його зимне плесо між двох берегів як між пут
поки з лози постанеш уже не вином а оцтом
скільки ключів назавше квітку в тобі відімкнуть

і так прочуваєш того хто з милості чи з наруги
злетить на тебе й розтане в чадні долини безсонь
ввійде в твою кров і шкіру тебе народивши вдруге
і лишить губам болючий незнаний новий вогонь

ОПІВНІЧНИЙ ПОЛІТ З ВИСОКОГО ЗАМКУ

авжеж не райський сад не світять помаранчі
загублено стежки і втрачено сліди
а все що є у нас ліхтарик на підзамчі
і треба нам туди

збігати у пітьму яка непевна втіха
чи виросте вогонь
коли позолотить найменша іскра тиха
розсипаний пісок розрив поміж долонь

і тісно між дерев і темно в сьому граді
і тягнуться до нас обуджені гілки
та крізь нічне зело що пнеться на заваді
злітаємо з гори злітаємо таки

і жодної зорі лиш доторки тернові
і де ще той ліхтар чи світиться йому
подряпини легкі падіння варте крові
і навіть без надій
                    і навіть у пітьму

бо хто на світі ми
за сімома шляхами
шукаємо любов як золото в ріці
закрито всі доми
спідниця з реп'яхами
і скалка
на щоці

Наталка Білоцерківець

* * *

Я помру в Парижі в четвер увечері.
Сесар Вальєхо

Забуваються лінії запахи барви і звуки
слабне зір гасне слух і минається радість проста
за своєю душею простягнеш обличчя і руки
але високо і недосяжно вона проліта

залишається тільки вокзал на останнім пероні
сіра піна розлуки клубочиться пухне і от
вже вона розмиває мої беззахисні долоні
і огидним солодким теплом наповзає на рот
залишилась любов але краще б її не було

в провінційній постелі я плакала доки стомилась
і бридливо рум'яний бузок заглядав до вікна
поїзд рівно ішов і закохані мляво дивились
як під тілом твоїм задихалась полиця брудна
затихала стихала банальна вокзальна весна

ми помрем не в Парижі тепер я напевно це знаю
в провінційній постелі що потом кишить і слізьми
і твого коньяку не подасть тобі жоден я знаю
нічиїм поцілунком не будемо втішені ми
під мостом Мірабо не розійдуться кола пітьми

надто гірко ми плакали і ображали природу
надто сильно любили
коханців соромлячи тим
надто вірші писали поетів зневаживши
зроду
нам вони не дозволять померти в Парижі
і воду
під мостом Мірабо окільцюють конвоєм густим

ПОРА РЕПЕТИЦІЙ

Наша кожна закоханість кожна тісніша та ближча
смертоносною голкою вишито флер цей і дим
поверни місяць так щоб він падав на рідне обличчя
і тремти як художник і плач як убивця над ним

це пора репетицій дерева виходять на сцену
кров старого актора стіка листопад листопад
о наївний глядачу ти віриш ця смерть достеменна
смерть завжди достеменна тебе научає театр

і на сад що тепер помира і воскресне весною
на зів'ялі оголені плечі старої гори
і на рідне обличчя що збліднуло перед тобою
накладає мистецтво широкий підкреслений грим

це пора репетицій вже текстом великої драми
перетруджено губи ремарки горять із пітьми
хай не будуть проклятими ролі що обрано нами
ми як пізні дерева готові уже до зими

РУСАЛОЧКА

Русалочка плаче вночі під мостами Дніпра —
Вже й літо минає.
Минула любов, сигарета в руці догора —
І не догорає.

Три літа, чотири — відкрию вікно на Дніпро,
Опівночі встану:
Горить сигарета, горить, мов підпалена кров,
Вгорі над мостами.

Сто літ пролетіло, здигнулися очі мої
В підземному смерчі,
Як пальці твої, що тримали мене і її,
Згоріли по плечі.

За вічністю вічність пала сигарета стара,
І тоскно, неначе
Вже під немостами уже не-Дніпра
Русалочка плаче.

КАЛИНА

Ковтаючи густий космічний дим,
На полі неба ми ішли із тим,
Кого люблю я дужче від дихання.
Горіли стерні в небі, і тому
Ішли ми у протяжному диму —
Коханий мій і я, без повертання.

Поволі ми прискорювали крок
І от влилися у ходу зірок —
Виток! Виток! І коло! І пустинно!
Земля — як глобус, глобус — наче птах,
Тріпочуть крила на материках,
Неначе океани: безупинно.

Уже сто літ минуло від зими,
Коли померли ми. Забули ми
Людської мови пестощі і муки.
Забули сльози і забули сміх —
І тільки легкість безтілесних ніг
І невиразні безтілесні руки.

І раптом — вогник. Гроно із вогнів!
Два грона. Три! Як спогад защемів,
Як білі корінці переплелися!
Моя голубко, ластівко, гора!
Мій соколе, мій степе! І Дніпра
Ласкава хвиля!
— Листя, листя, листя...

Тоді уперше за сто літ підряд
Я пригадала слово — слово "брат":
"Скажи, мій брате, чому листя лине?
На листі — краплі крові? Ні, не так —
Це ягідки! Уста! Це мак! Це знак!"
І він поглянув і сказав: "Калина".

СТО РОКІВ ЮНОСТІ...

Сто років юності, а далі все — пустеля.

Околиці свого старого міста
Хіба не чуєш, затуливши очі?
Крізь мертвий дим палаючого листя
Біжать собаки нашого дитинства
І підростає кров... Сто років

юності, а далі все — пустеля.
Тут солов'ї, неначе цвяшки, вбиті
У груди доквітаючих кущів;
У вересні просушені дощі
Полощуться на сонці, як білизна,
Розвішена між вікон. А сніги!
Великі, фіолетові... Але ти

мусиш ближче підійти
До рук, плечей, до шкіри, до сорочки,
Гарячої від спеки. До стіни,
Холодної від страху і від моху.
Хіба не чуєш, затуливши очі,
Свою колишню круглу чистоту?
Хіба не хочеш увійти у камінь,
Ховаючись від перших поцілунків?

Туди, туди — у камінь і у мох,
У биту цеглу, порвані м'ячі,
У солов'їв! У лагідних собак
Дитинства нашого, що все повзуть за нами
Крізь мертвий дим палаючого листя,
Аж кров їм проступає на хребтах.
У мох! У страх!

...а далі все — пустеля.

Юрій Буряк

***

Стануть поля золотисті іще золотистіш.
Айстри розквітнуть від погляду змружених віч.
Ніжна, ти житимеш вічно в серпневому місті,
Іскорки умбри в очах твоїх — вічні, божисті,
Ясно від них. Ще ясніш буде впродовж сторіч!

Тануть поля золотисті, літа наші бистрі.
Айстри серпневого вечора — кольору літ.
Хвилі полів золотистих — іще променисті.
Айстри в серпневому вечорі — як в аметисті
Умбру примерхлу прохромлює горній блакит.

Тануть, але не розтануть літа скороплинні.
Далі — чимдалі ясніш одуховлений світ:
Ірій серпневий і обшири степу рівнинні,
Нурт вколо сонця, ключі золоті журавлині —
Обіг любові в сяйливім колобігу літ.

Вічно — невпинний, довічно — невпинний віднині
Айстр необлітних, твоїх журавлів круголіт.

БІОС У КЕРАМІЦІ

Тут кожен виток — із джерел прасущих.
Ядра золоті бринять у жилах.
Містерія любові у вселенськім квіті:
Квітування і віншування Праматері-Природи.
Все — пракорінне і пракореневе:
Із гілки вироста крило, з крила — рука,
З руки — любов. Від дотику руки
Двигтять й переграють на сонці ядра,
Біжучі ядра у золотоносній плоті.
Незаймані, опуклі ледве лона
Цнотливих океанів. Величний біос.
Двигтіння народжуваних материків.
І ледве стерпна, майже нестерпуча,
Наскільки лиш можливо,
Охоплена тенетами найтонших вигинів
І рисок, — єдино точна вивіреність форм.

ІЗ ЦИКЛУ "ФРЕСКИ НА БИСТРИНІ"

1

Мандрівники вирушають вздовж пересохлих річок.
Сонячна спека — згадкою про давнину в світлі чуттєвості.
Срібна луска коропів на чорних купальниках білих купальниць.
Пахощі оливника, частоколи, хрести в яблуневих садах біля хат.
Стежка на краю провалля, блимання каганця, сяяння місяця.
Курна дорога, котра перетинає кордон двох давніх князівств.
Ватра на високому березі,
        потріскування сухих поліняк,
                димування глиці.

5

Макове горно уяви,
    остуджене образом сніжного тіла.
Дівчинка світлойменна, що виліковує голосом,
Знову — лоза Ізольди і солов'ї Трістана?
Давнє... увічнене в її голосі —
іншою, матір'ю котрогось із князів,
що омивала рани своєму ладо
    і голосила на стінах фортечних.
Те, що наскрізно вражає полум'ям, —
думати тільки про те, яка чистота,
    яке світле волосся!
Як воно напинається від подуву вітру.
О квітко в схові такого цвіту!
Я знаходжу тебе в зеленярки в оне літо
на якомусь великому ринку
в букеті оксамитових гвоздик:
    усі — різного кольору,
і ти — найнепомітніша. Я відчуваю, як починає
гоготіти вогонь у пелюстковому горні.
Дочекатися розквіту. Це ще тільки початок.
Ще тільки початок. Тільки початок.

* * *

Не захист мрій — блаженний дім,
Але молімся зорям дальнім...
Богдан-Ігор Антонич

Коли в жар-птичий розмах крил
Ввірвався струмінь зрад вогненний...
Не захист мрій! — а дім блаженний
І погляд, звернутий до зір.

Нехай нас промені проймуть
Зірок віддалених, пекучих,
Останнім змахом неминучим
Хай муки нас не обминуть.

Не серце з'ятрене, що тане,
Не листя, що паде на діл, —
Благаймо долю невблаганну,
Хай стане захистом для крил.

Станіслав Вишенський

ПРИТЧА ПРО ВЕРШНИКА

Час тривати слов'янським іграм —
синім з карими грати:
не без обрію колір індиго,
просто льон-довгунець довгуватий.

Так судилось: по всіх митарствах
навіть жар полюсів відчувати,
даль космічну — в погаслих айстрах,
суть поганства — у слові Хрещатик.

На мороз горобців підгодовую
і дивлюся змальовану гру,
а коваль булави стопудової
варить в нервах землицю сиру.

Виникає на обріях вершник,
ніби з обрію вийти мета.
І народ, що вбиває уперше,
навіть коней чужих пам'ята.

Іга-га! Кочівництва іго.
Ну, а потім — поштовий вагон:
виселяється з пам'яті Ігор
після матері йменння свого.

Знову вершник — для степу вершина —
бовваніє й зника нараз,
а земля — молода дружина
всіх предметів, які без назв.

Вже обличчя вгорі вирує
і на решту планети вплива:
білі плями на карті фарбує
і комори — підтексти в словах.

В серці лічені покоління
і вогонь, котрий м'язом стає,

і легеням — повітря корінню —
пристрасть силу свою віддає.

Я позбудуся срібла полуди,
тільки б вповні лишалася кров:
за щитами — обличчя і люди,
що не відають мертвих мов.

ТЕХНІКА ВИШИВАННЯ

Кінчик голки — а голка в атомі —
відламати — і вмре Кощій:
без кісток білий світ триватиме —
пошук нитки в воді дощовій.

Зеленіє середина атома —
зілля, звабник, Маруся Чурай:
на розщепленнях світ стоятиме,
як пливе корабель на щурах.

Голка — пензель, коли білітиме
рушникове тонке полотно:
вже відтоді зникають ці літери,
як зробився євшан полином.

МАЗЕПА

Рідний вогник в оправі вікна
(уночі пасовисько на свічці):
я із храму вогонь перегнав
в інший храм — вже в похилому віці.

Знову гріюся — знову молюсь
(десь в пилюці пилок чорнобривців):
знаю — прийде по мене малюк
з того храму, де я забарився.

І завдасть мені сорок морок,
ув'язнивши в своєму портреті:
скільки в Альти буває приток
в день полтавської смерті...

Знову чую — різновид видінь —
на портреті зображено голос:
в ноосферу сферичних склепінь
йде луна передчутого болю.

Осінь. Кров'ю позначений час
(випадковість, що серце невічне):
оця кладка — по вістру меча —
та й на два береги протиріччя.

Микола Воробйов

НАВІСТИТИ МАТІР

Хата до хати
червоне яблуко котить.
Посплíталося світло
золотими рогами.
Вогонь поліно струга.
Цвіркун
білу горошину котить
по сажі,
що оксамитом росте.

Навістити матір —
кому холодно, кому вітряно,
кому вітряно, кому ніколи...
Навістити нікому.

Обвалюється снігом
в посадці сорока

У чорній сітці
дятел пробиває зірку...
Горщик розкрутивсь назад —
в купу глини.
Журавлиним горлом
дихає відро.

Наче птиця йде і йде,
теплий дощ
у присмерку іде.

Сидить мати навпроти серця,
розмитий клен тече
і затіка між плечі.

Навістити матір —
кому холодно, кому вітряно,
кому вітряно, кому ніколи...
Навістити нікому.

Біла хустка в'яжеться,
синцями сміється.
На білій хустці бліді блискітки
пересипає плач.

Осінь,
наче жовті собаки валують
і червоні язики виливають.
Сиджу собі вдома, коло землі,
Згадую вас, діти...

Вітер вікна скубе,
хрипотить по шляху,
піднімаючи листя.
Затулилися щільно дерева.
І по них, по глухих,
шурхотять срібні птиці.

Навістити матір —
кому холодно, кому вітряно,
кому вітряно, кому ніколи...
Навістити нікому.

Скриплять ворота від ворон
і причиняють ніч.
Язик дверей реве,
морозу синя морква
стриба біля дверей.
Сорока розлилась по стінах,
пташки поснули в відрах.

Ти даленієш, мамо.
Дерев на вітер кинуті хвости,
а їх лице звірине —
у шибки...
Легенькі голови курей рябих
важку обклали голову твою,

але безсоння не склюють
заплющеними очима.

Навістити матір —
кому холодно, кому вітряно,
кому вітряно, кому ніколи...
Навістити нікому.

МІСТО ІНКІВ

"Будемо відпливати" — сказав чоловік, майже схований в тумані.
Тільки чорне довге весло стриміло.
Бородань, оглядаючись, тримав за руку жінку.
По якомусь часі вуринула стіна, помережана знаками.
З висоти проглядалось укріплене місто.
Довгі ряди грубо обтесаних каменів тяглися вздовж поля.
Аж по обіді ми досягли останньої сходинки.
Людина-кіт сиділа на лавці. Власне, вона відпочивала,
гріючись на сонці. Але коли сонце зайшло, вона так само
лишилася сидіти. Прохід щоразу завертав, і годі було визначити
місце, де ми були. Це було схоже на страшне перетворення
в невідомих істот.
Більшість мармурових колон попадали і порозколювались.
А вцілілі ще більше підкреслювали пустку.
Кам'яні дерева височіли вздовж вікон.
Два воїни охороняли вхід.
Їхні постаті відбивалися у воді.

РОЗШИРЕННЯ ОЧЕЙ

Вогнище згасло.
Малими іскрами діти летять до осель.
Хіба вони не звірі рум'яні у темряві
Хіба не вулкани до жнив?
Коли крильця мовчанкою знепорушені,
а з білих одеж виглядають коліна,
наче з ринв, поминувши троянди,
у землю вростає кригою космос...

У червоному дівчинка йде під гору.
Під горою подумав про осінь,
про шарудіння зерен в одежах вітру,
про золото із свинцем.
Я молодий.
Чому ж ти молода під снігом?
Біле, а нічого сказати не може.

Зробив я з паперу кораблика,
пустив його разом з іншими,
та й досі знайти не можу...
Біле, а нічого сказати не може.

Хтось женеться за мріями,
а насправді — лише від погоні втікає.
А звістка про нього — безнога пташечка снігу
сідає на руку матері.
Корабель — це завтра!
Але очі його вже з кораблем.

Хтось проколов листок на кленові —
і тепер витікає червоне його ім'я.
Калюжі засвічені перами.
Випадають колючки із сміху квітів.

Захлинається пес,
і глибиніє дорога з холодним гіллям.
І якщо вдивлятися довго, то зморшки чола —
то і є найдрібніші гілки над дорогою.

Глибока дорога, а на ній панцир,
той, що не брязкіт з нього,
а лише колір і форма
і відчуття пізньої осені.
А ти несеш білих метеликів,
і то треба швидко, дуже швидко,
аби ще встигнути до ночі,
а вже поночіє.
І тільки на дні ще біліє одне крильце...
Ти б і не йшов, але як подумаєш,
що там хтось не лише проситься, щоб його впустили,
але й гупає, аби повалити браму...
Як подумаєш, то вже мусиш іти.
Найдивніше те, що ключа в тебе немає.
Лише безмір просторів, де вітер сороку розкочує.
Бач, які крила, що їх і не видно,
лише прохолода синіє між крил.
Це не поїздка до друга.
І навіть не вимір обличчя.
Це розширення очей.

Ти свідок, ти вилом у полудні.
Ти зриваєш червону вишню,
а падає сто синіх вишень.
Розпашіле лице перед твоїм лицем.

Ще дрижать зачіски у снах розкішних.
Ще ямки червоняться
там, де спів соловейка.
А ти вже піднявся.
Грузько йти поміж тих, що сплять.

В темряві берег крутий і високий,
але чутно, як диха кінь.
Ти ідеш і дерева у воду перевертаєш.
Пересинений човен питає:
що, не було нікого?
Ні, не було нікого...
Розширення очей — це небезпечне знання дороги.
Це шум річки, чутний вночі.
Це лице, освітлене з одного боку —
ти навіть посміхаєшся,

і темно-синє з другого: от-от підеш...
Це ляльки, що силкуються зазнати розпачу.
Це чарки і нерухомі плечі із вічної мерзлоти.
Це казань уривки.
Це щоразу стара контора.
І той самий мовчазний водій дощового ранку.

І коли ненароком ти міцно заснув,
ліс багрянцем згорів.
І насіння в туфлях натерло ноги.
Ти заснулий музика? — питають.

Пам'ятаєш, як діти сміються, заївшись варенням?
В річці світло блищить.
В річці небо найближче.
В кожній річці втонуло чиєсь життя.
Пам'ятаєш, як діти сміються...

Медовіє очерет.
Розплющеність його очей
навіває думки про давність.
Місячним пером написані вечірні люди.
Увечері лише один прохід:
пробігли чорнобривці, і ніде нікого.
Дерева потемніли, а чорнила і геть не видко.

Бути самому — це те, що найтонше.
Тонше за воду і холод.
Те, що вапно позбавляє змісту
через безмірність поглиблення.
Сухим чорнилом шепоче осінь.
Вночі за вікном полинові метелики —
гіркнуть ліки при світлі місяця.

А вітер такий,
що навіть мушлю на схилі побачити можна.
До стіни відвернувшись, посміхаюся їй.
Сміх перламутру на схилі.

Коли довго стоїш на місці, а потім оглядаєшся,
то всі будинки видаються жовтими.
Якщо цього не робити,
то обов'язково треба рушати.

Що це значить?
Це віддаль між птахами.

Печатки цього року недосконало виготовлені.
Розмиті печатки схожі на обличчя.
Той, що приходить, гріє руки над плитою,
переставляє стільці у порожній кімнаті.
А в садку можна груш назбирати. Як сон...

Виходячи з оселі, ти ніколи не забував узяти щита.
А за дверима вже ніде було його поставити.
На глибині, де всі ми без портрета,
хто з нас на глибині?
На глибині, де кожен просинається,
мов біла ваза на обрії тріскає...
На глибині, де метелик летить.
І тільки нерухомий князь може його піймати.

А коли сніг розтане,
з розбитої вази ми знайдемо вушко.
З-поміж зеленої і жовтої
мав ще червону фарбу,
бо знав усе про зими.
А вдома: мати, яблука, сніг.
І білосніжний усміх прадавньої крові.
Як це далеко...

Викинутий з того часу,
ти спинився, аби подивитися на поштарів.
І побачив, що найголовніші речі
завше на видноті.
І почув брязк у пітьмі:
може, купався в ставку закутий в золото вовк...
Сміялася луска на ньому.
Смолистими бруньками здригалася ніч.

Картографи, що забули нанести село в долині,
мають бути звільнені
не пізніше, ніж снігом засипаний млин
перестане катати мишей.
Підготуйте наказ.
Але з них не вернувся ніхто.
Тільки цей папірець з наказом

Та ще стоси несписаних білих аркушів
залишились від тої зими:
кожен може ставати царем.
В загублених речах царі подорожують.
А в кімнаті для гостей
не вмикають світла:
отак вони полюють,
не відбуваючи нікуди.
Ніби десь невідомо коли
обвалилась слюда.
А вершини її досі блукають.

Петро Галич

***

Після тебе нікого в роду,
ти останній, найменший.
Ти вузлик на кінчику нитки тонкої,
якою не вишивати,
якою не пришивати вирвані з живим
гудзики...
А латати-залатувати розірвані на грудях
сорочки —
ТАК ХОТІЛОСЬ НАДИХАТИСЬ ВВОЛЮ!

А латати: накладати соті латки на колінах —
ніхто й не здогадувавсь, що все життя
виселений і страждений його дух
колінями по землі
здоганяє, йде слідом.
Оглянешся-дивуєшся, що за блискучі смуги
поверх трави летять аж до асфальту,
летять — як сліди від полоззя...
(Якою з двох себе наздоганяти, якою втікати?!)

А латати-перелатувати батькову одежу
на своїх плечах,
батьківські сорочки рвати в себе на грудях
і думати — це нові, ще не ношені.
Колись здогадаєшся,
а може, просто почуєш запах поту —
легка ця ноша, що не кажи!
— Не дай бог забудеш! Зарубай на носі!
Вузлик на згадку візьми й зав'яжи!

Ниточка тоненька,
а полотно ріденьке світиться на обидва боки.

Простіше слово "ДОЛЯ" зав'язати
на мертвий вузол,
простіше слово "МАТИ" розв'язати
на губах немовляти,

простіше слово "МИЛА" зав'язати
одним поглядом...

А як бути, коли ти останній на ниточці свого роду?

Якими пальцями її тримати, щоб не випорснула?
Якими губами на неї дихати,
якими словами її вмовляти?
Бо перед ким же ти будеш виправдовуватись,
якщо ти останній на ниточці свого роду.

Василь Герасим'юк

СТАРОВИННИЙ ПЕЙЗАЖ

Спинився. Внизу ще шуміли роки навіжені...
Немов у забуте століття зайшов і стоїш.
Поблизу в тумані повільно бредуть прокажені.
Дзвіночки про них сповіщають,
сповільнюють вірш.

І сиплеться попіл на трави старі і короткі,
і подув залізний плече, як вода, відчува.
Якого ще треба терпіння, навіщо і доки?
Яка ще потрібна душа і яка голова?

Небесні потоки лягли унизу на каміння,
і древні, забуті отари в тумані висять...
Якого ще, доки й навіщо потрібно терпіння?
Які колокільця про хвору ходу сповістять?

***

Ми на камінь поклали мечі
і в ріці наших коней купали,
а чужинці прийшли уночі
і на березі табором стали.

Ми ховались у хвилях сумних,
перша сотня голодного війська.
Ми шукали старий оберіг,
нас шукала зневага чужинська.

Виглядали дружину з імли,
а діждались чужої навали.
Ми не винні, що зайди прийшли
і на березі табором стали.

Ми не ждали хвали чи хули
і погибелі злої сьогодні —
не по славу чужинці прийшли,
не по голови першої сотні.

Ми на камінь поклали щити
і в ріці своїх коней купали.
Нам сьогодні отут полягти.
Ми сьогодні чужинців не ждали.

Притулилась до неба вода,
в небесах наших коней гойдає...
І з'явилась лисиця руда
з-поміж хмар на північному краї.

ДОСВІТНІ ДУШІ

Ще б кілька слів, хоча би зо два,
і все — на місці, все — як слід.
Лежить у голові, як лодва,
стара, сліпа залежність від...

Та що перелік і для кого?
Спочатку хоч собі втовкмач,
що не в старого й не в сліпого
питать за кожну із невдач.

В дні золоті і в ночі срібні
ти не співав псалми, не звик.
Для цього не такі потрібні
душа, і шкіра, і словник.

Ти вибрав із усіх мелодій
мотив отав у Космачі.
Косити ходиш, ніби злодій, —
нечутно, крадьки і вночі.

Ти думав: тут музикам грати?!
На всі ці гори й небеса
молись, аби пекла у п'яти
хоч ворога твого коса.

Останні виють пси пастуші,
останні моляться уста,
цілуючи досвітні душі...
Вони
        приходять
                        неспроста!
Одна при одній! Ніде стати...
За крок від правди і біди
вже й ворогу шепочеш: брате,
прикошуй
            прадідів
                        сліди...

Як звіра, гладиш проти шерсті
оцей покіс, оцей поліг,
оцей узір, де кожен хрестик
не вишитий для губ твоїх.

Уже й коса не косить — миче
з корінням... Вже в землі вона...
Собі шепочеш: чоловіче,
якій худобі ці сіна?

Останні виють пси пастуші,
останні моляться уста,
цілуючи досвітні душі...
Вони
приходять
неспроста!

Невже ти косиш на чужому,
спиною вчувши вила з тьми?
Якщо й вертатимеш додому,
невже співатимеш псалми?

***

Ігореві Римаруку

Прийшли вночі. "Твій, діду, син, умер.
Потрафив у скалу — лежить в потоці.
Не міг тікати. Спершу кинув гвер".
Старий не відповів: "Заходьте, хлопці", —

він їх не знав, а може, не впізнав.
Але ввійшли у хату, бо намокли
в потоці тому. Сіли і замовкли.
"Ви з Космача чи з Брустур?" —
"Ми з облав.

У піч усе, що видів, замуруй.
Клятьби отецькі замуруй у грудях.
Прости нас, діду, виплачся на людях
Як худобину, душу не гайтуй".

Самі стелились, покотом лягли
на лавиці, на ліжку, на долівці...
Старий зігнувся при незримій свічці,
покликав сина з темної скали.

Поснули всі. А пізно уночі
прокинувся один, немов злякався, —
старий перевертався на печі,
немовби у землі перевертався...

Ні! Не в землі — в повітрі!
З темних брил
на скелю падав, що стриміла збоку,
і — вниз, на них,
що сплять на дні потоку.
Під ними — син.
А в них нема могил.

...З потока підняли, несуть у ліс...
І той, котрий прокинувся, заплаче.
А може, й ні. Бо там не буде сліз,
де ти перевертаєшся, Космаче.

СТАРИЙ ЗАВІТ

Володимиру Забаштанському

Мій тато у тифозному бараці
читав Старий Завіт. А поруч труп
лежав. Іще вчорашній. Наче зруб
зіяв барак. Не винесли і вранці,

і тато книгу між собою й ним поклав
поклав. Заплющив очі і розплющив.
Бо вимовить не міг. А зір подужчав.
Здіймавсь барак, мов полонинський дим.

Ще мертво спали і живі. Тому
почув мій тато кроки. Руку потай
поклав на книгу. І побачив постать
в бараці — наближалась у диму,

нагадуючи здалеку Чугайстра:
звисала вовна з нього, борода,
як вовна, сива, лісова хода,
а поглядом барак, мов дебрю, — наскрізь.

Перехрестився тато — той не зник.
І вдруге, втретє, але той не здимів —
вистукував копитами своїми,
немовби він зайшов у пастівник.

В літа пастуші тато мій не раз
його стрічав у світанковій мряці;
та вперше у тифозному бараці
цей добрий дух, як смертний страх потряс.

Ніхто й не ворухнувся. Мов не сплять,
а вимерли усі, як дід, що поряд.
Про що ці люди думають, говорять,
виходячи з бараків, як з багать?..

Не вимовити слова. Мертвий крик
підкрався збоку, душить по-злодійськи...

все вище дим, все вище — полонинський!..
І плаче полонинський чоловік

в тифозному бараці. Кличе він...
Вона жива. Вона жива ще, мати.
В якій би книзі смерть свою сховати?
Хто хвойний дим підніме із колін?

А-а-а, добрий дух? Ти вовною трясеш,
копитами вистукуєш в бараці.
Ти ще закрутиш у своєму танці,
але на цвинтар ти не віднесеш,

бо яма там на всіх одна. Вона
чекає нас. Вона щороку глибша.
Скликає полонинських духів тиша
з бараків наших. Теж — на всіх одна.

Вони приходять, коли мертво ми
спимо. І книга захищає ложе.
І добрі, й злі. Ніхто з них не поможе,
коли вже нам несила буть людьми.

Вони приходять у вечірній млі,
вони приходять у ранковій мряці.
Мій тато у тифозному бараці
побачив їхні ратиці в золі. Э

...Мій присмерковий полонинський дим...
Кого він в піднебессі не вколише!
Мій тато вчасно розминувся з ним
в ранковій тиші.
Стало ще тихіше.

* * *

Не зло і не зламане в хащі крило
хитнули у вірі,
а те, що піднесло, а потім пішло
морозом по шкірі.

Хай програно бій, наступив супостат
на груди ногою,
а пам'ять стоїть, як останній солдат, —
не кидає зброю.

І жінка стоїть при вікні, при свічі,
немовби у тиші
порубані руки, що стисли мечі,
свіча відколише.

Вона тебе жде, а трава-хоругва —
похилена слава.
Не плач, моя мила, то пізня трава,
то рання отава.

А ти це вже вкотре свій зранений рід
підняв, як сокиру?
Ти ще підповзеш до отецьких воріт
із битви за віру.

Ти ще заховаєш зіниці старі
під отчим порогом.
Проклявши тебе, відійшли матері,
що мовили: з богом.

Щоб ти не хитнувся у вірі своїй,
останній вояче,
ми рід свій погубимо — приймемо бій,
і ворон докряче.

Павло Гірник

***

Маємо, доле, свободу і вічну журу.
Маємо щастя, яке не мина, бо єдине —
Подумки, пошепки досповідатись Дніпру
Серцем, очима і словом твоїм, Україно.

І Трахтемирів, і Заруб, і ти, ковила,
Броде Татарський і кості, підмиті водою,
Благословіть на дорогу, яка б не була —
Чорною, білою чи від пилюки рудою.

Ви, не розвіяні часом і лихом слова,
Ви, не дотовчені ціпом і стресами нерви,
Тут, на вітрах і вогнях, де лягає трава
На голоси, на віки, на чуби і шедеври,

Дайте напитися волі, що світ продима,
І наодинці почути, як важко — бідою! —
Камінь росте на могилі і гусне пітьма
Там, де пороги ростуть під ясною водою.
Хай нахиляє
траву забуття
не роса —
Дужчає вітер, і мова стискається важче.
Дайте почути, як в серці клекоче гроза,
І не питайте — востаннє чи напропаще!

* * *

Старовинна баладо, висока свіче воскова,
Освіти на сьогодні слова, зворуши не до ладу.
Не подужає серця колишня печаль вікова,
Але й серце не здужає смутку, баладо.

Не уява, а так — засвідомо забута жура,
Що вертаю додому, доріг вже не треба нікуди, —
А захмарений Всесвіт старенький димар підпира,
А під ним уже хати нема і не буде.

Відкіля оцей спомин? Чому полотніє душа?
Прощавайте, кобзарю! Ще трохи годують за пісню?
Нащо вам ця громада, що нікуди сама не руша —
І пісень вистача, і героїв завізно.

Не співайте ніколи, що доля звела вас на пси.
Півзабута балада єднає століття між нами —
Все про тих ворогів, що беруть кобзарів на списи,
Як шляхи козаків поростуть бур'янами.

УРОК

Запитують мене у класі діти:
— Скажіть, письменник скільки заробля? —
...Відкіль оця хвороба — все на світі
Ще змалечку підбити до рубля?!

...Урок. Шевченко.
Не згаса вовіки
Освячене кріпацтвом визнання.
Цікавитесь, який мав заробіток?
Отримав десять років заслання.

Його вінець — над золоті корони.
Задосить було муки і покар.
Писати й малювати заборона —
Оце його був другий гонорар.

Не каявся. Писав у казематах.
Відрікся від щедрот і нагород.
І не зважав на цензорів пихатих —
Яка цензура викреслить народ?!

А допити, а вічні протоколи?
Священна будь, невтолена жаго!
Невже і ви не чуєте ніколи,
Як плаче слово голосом його?

А він згорів. І так бува не часто.
За гроші промовчав би — і живи.
Шевченко і сьогодні наш сучасник,
Бо з його болю починались ви.

Політика, освячена царями, —
Понівеч, зрадь, купи чи задуши!
...Його життя написане сльозами,
Що запеклися кров'ю на душі.

У кожний звук, у кожний тон у слові
Кріз чорноту минущих лихоліть
Услухайтесь!

Почуйте в його мові
Те, що лікує, плаче й попелить,

Почуйте серцем голос несхололий,
Вдивітеся у змучене лице.
Ви рідну мову чуєте у школі
І чим йому заплатите за це?

***

Та відколи, поете, і голос, і музику,
І віддавна хрещатий вогонь рукава
Ти зв'язав у тугенькі приношені вузлики
І знічев'я назвав — застарілі слова?

Слів нема застарілих!
Є вбиті, понищені,
Дистрофічні з колиски, сухотні і злі.
Відвівай випадкові, бо мислиш не віршами,
А високим прийдешнім своєї землі.

Віща кобза до тебе колись забалакає
І спитає не якось, а так, як завжди,
Чи потурчився ради нещасного лакомства
Під всіма канчуками крутої біди.

НАЗАВЖДИ

Ніколи свого серця не щерби,
Аби лише виспівувати гарно.
Не промовчи Шевченка у собі.
Не прокричи Стефаника задарма.

Творив Тараса гнів, а не жура.
А що поробиш, люде без'язикий,
Коли з-за грат у душу зазира
Твоя свобода, змучена до крику,

Коли поети пнуться в паничі,
І побратими цвенькають потроху,
І кобза почорніла на плечі,
Як домовина вбитої епохи?!

Не возлюби себе. Не розгуби
Ні голосу, ні стогону, ні слуху.
Шевченко йде дорогами доби
І завжди обирає кручі духу.

Іде і йтиме у тривожний час,
І вже його не зупинить нікому.
Ви чуєте?
      Минаючи Парнас,
Шевченко повертається додому!

Василь Голобородько

З ДИТИНСТВА:

ДОЩ

Я уплетений весь до нитки
у зелене волосся дощу,
уплетена дорога, що веде до батьківської хати,
уплетена хата, що видніється на горі, як зелений птах,
уплетене дерево, що, притихле, стоїть над дорогою,
уплетена річка, наче блакитна стрічка в дівочу косу,
уплетена череда корів, що спочивають на тирлі.

А хмара плете і плете
зелене волосся дощу,
холодне волосся дощу.

Але усім тепло,
усі знають — дощ перестане,
і хто напасеться,
хто набігається,
хто нахитається,
хто насидиться на горі,
хто належиться,
а хто прийде до дому
у хату, наповнену теплом, як гніздо.

ДІВОЧЕ
ІМ'Я

Казала мені угадати ім'я,
а я ніяк не міг угадати.
Вперше я кликав тебе водою,
казав:
— Іти за тобою,
наче за водою річковою, — не повернутися. —
Ти казала, що ти не вода.
Казав:
— Трава. — Сміялася, а я пояснював:
ти, як остання травинка на галявині,
світиш мені зеленим ліхтариком,
щоб тебе завжди знаходив.
Признайся, може, тебе пташкою звати,
бо коли цілую, то руки — начеб ловили
пташку, що літає у тебе над головою!
Ніколи мені не вгадати твоє ім'я
як не вгадати нічого про тебе,
бо я знаю тільки про воду,
про траву
і про пташку.

ТРОЯНДА
У ВІКНО

Троянда троянді каже
про тінь нетроянди на землі
і як вона плаче, бо не червона.

Але виходить у сад квітникар,
піднімає тінь, прикладає до уст —
вона червоніє і стає трояндою.

Тоді кидає ту троянду у вікно,
де живе замурована у білу колону дівчина.

***

Ти — озеро блакитнооке,
я — річка на моє ім'я, що тече до тебе:
рибинки моєї річки лише золоті,
камінці моєї річки лише кольорові,
вода моєї річки лише тиха.

Припливу до тебе на човні і дізнаюся,
що з твого озера сім рік витікає:
тайна мого дня виявляється,
як би глибоко я не ховав її під воду.

БОЛІСНИЙ СПОГАД

Біла пір'їна птаха
ім'я якого забули люди
довго зеленіє на білій стіні очей

з широко розкритими очима
тиша висіває квіти
із дзеркальцями пелюсток
куди боляче зазирати дівчатам.

* * *

Хлопчик-сурмач попереду війська скла
вип'є ковток води навхилки з глечика
поставить глечика під кущ у затінок
погляне на козацькі могили на обрії
з могил скляні бані Софії здіймаються
і на них бджола летить.

МАЛЮНОК
ЧЕРВОНИМ ОЛІВЦЕМ: МАК

Хіба сказав коли:
ця кров опадає від помаху шаблі,
як макова пелюстка,
і не треба проливати крові —
краси нетривкого існування.

Побратими ходили по полю
і його не впізнали —
він був уже мак.

ТУР З ОДНИМ
РОГОМ

Посилала мене мати
Зеленого жита жати.
Народна пісня

Із темної печери, що була житом,
виходив тур з одним рогом, що був плугом,
і кидався на жінку, що була нивою,
аж та падала — як рілля...

Поранена об ріг тура, що був плугом,
жінка лежала на землі
і гляділа квіти — червоний мак.

Заходив тур з одним рогом, що був плугом,
у темну печеру, що була житом.

***

Коли зрідка приїжджаю
з інтервалами у багато років
до Києва
з небагатьма живими друзями
йду на могили вмерлих
на Байкове кладовище

потім ідемо
жменька піску тих хто лишився
до скансену
ходимо між вітряків
де давно уже не мелють
між старих хат
де ніхто не живе
до колодязів
з яких не беруть воду.

Олександр Гриценко

***

все більше поетів хороших а різних
і поготів
все менше тих кого обходить
це позитивне явище

все більше тих хто усвідомлює потребу
в потрібних віршах
все менше тих кому потрібна уся ця
поезія

слова в брилах строф красивих немов
свіжезаморожені фрукти вкриті памороззю рим
що на сонці тануть і стають як
маленькі порожні ворочки

ними не нагодуєш
тисячоголосого хору що скандує футбольні частівки
натхненно
як "іліаду"

МОВОЗНАВСТВО

людина й світ сім'я та школа
знання та сила хліб та сало
мовчімо й жуймо і довкола
так хороше так тихо стало

всі від шофера до завмага
від молдаванина до фінна
як вчить друкована бомага
добробут зміцнюєм невпинно

і слідчі мудрі та хоробрі
і телевізорні ведучі
щодня гаруємо на образ
тишайшого благополуччя

глибинним будучи і пружним
він на стількох стоїть підпорах
що прибери одну і в ту ж мить
ік бісу розлетиться в порох

додолу тільки загуркочуть
перелаковані химери
ах як зрадієш ти як скочиш
душі людської інженере

бар'єр зметеш язик розв'яжеш
табу скасуєш усі чисто
про все як схочеш так і скажеш
та що ти скажеш цьому місту

де дужчі звуки метал-року
від риків раненого лева
де ходить сноб на бессарабку
по щиру мову кобзареву

де брейкер панка б'є по пиці
де смалять "марльборо" чувіхи
а вишивані олімпійці
кайфують від старої стріхи

звичайно чужорідні впливи
застійні річ ясна умови
напевно справді справедливо
не слухати тієї мови

а хлопці гоцають до рання
під бездуховний "модерн токінг"
начхати їм на існування
антоничевих строф високих

а може друже разик зважиш
свою літературну гордість
бо може ти іще розмажеш
сльозу розчулення по морді

поезію щонайвисоку
відкіль черпати як не з того
немальовничого потоку
замутненого та живого

від "слова" аж до воробйова
від техінструкції до мату
і позичаєш тую мову
в свою чудову пребагату

***

кмітливим кроком чемні кчеми
за рухом рух за раттю рать
умільці вміть умільці мать
умільці брать і бить без треми

усе мистецтво сотворять
зі слини слова трунок слави
всю тонкість правил гри без правил
шліфуй плекай дарма не трать

пахтять кав'ярні й кавіяр
летять салямі над полями
а руб як дуб росте до хмар
а звідти непомітні плями

карбують крок квітучі кчеми
лискучий кейс блискуча пер-
спектива мить якась і вже ми
та ба та враз та що ж тепер

щоденне віче тиче в вічі
то те то се та що їм тре'
та дайте ж час ми з себе вича-
вим геть віджиле і старе

хоч ми у страсі та не в трансі
не дрейф не спійманий не вкрав
супроти кривди ваших правд
останні шанці наших шансів

у нашому ж відриєм бруді
на повний профіль чи й на фас
ми відіб'ємося від вас
себе себе б'ючи у груди

умільці брать стрибком паркани
питань поставлених на ре-
бра ми й тепер на раз пере-
будуємося от чекай-но

кричи що слід ступай у слід
передніх не згинати стану
поволі звикнеш пару літ
протримайся а там відстануть

а там чи сям тихцем зітчемо
м'яких безладь ситенький лад
і глядь вертаються назад
кмітливим кроком чемні кчеми

***

Ти — в ранковім метро серед тупоту ніг,
в цигарковім диму недобитих пивних,
ти свій свист розчиняєш в трибунному свисті —
від праматері Геї відтятий Антей,
маргінальна культура, суспільний коктейль,
борщагівський Макмерфі, дитя передмістя.

Як затято ти мів себе, шкріб себе, сік —
і присохлий кізяк, і незграбний язик
відривав, відтинав, відганяв, як хворобу.
Та балконний городик цвіте навесні,
та під хриплу гармошку весільні пісні
все ще скачуть звірям між панельних коробок.

Ти мости запалив. Від старої ріки
ти до світлого завтра спішив навпрошки,
а тебе видають всі твої язики —
ти зарвався, друзяко, але не піднісся...
Та минають роки недарма, вочевидь,
бо синам, що навчились все знать і все вміть,
ти смішний і чужий, мов із цирку ведмідь,
борщагівський Макмерфі, дитя передмістя.

Ярослав Довган

ЗЕЛЕНІ РОДОВІ ВОДИ

..по суворих диких верхах, десь у бéзводах,
в бéзслихах, гніздиться всяка мара...
Михайло Коцюбинський.
Тіні забутих предків

Горою ліс за лісом ліс
над лісом діти
а тут
за водою вода за водою вода
за водою під водою
зелені родові води
а там
за безводами безслихи за безслихами
безодні мовчки

появ планетник воду
дівчину зелену
за ліс
а ліс
у ньому кожне деревце
у кожний корінь
землетрус
над лісом вода під лісом вода
риби прозорі дивляться
медузи плетуть водяні вінки
і всяка сила і несила
із безводів у води
із безслихів у шум
з безодень в ліс
зелені позелені родові води
Стояло море
наречені
все бились хвилями об нього
та обтікали море з ніг до голови
безкосте безмозке море

Горою ліс за лісом ліс

***

Не від того я помру, що на світі буде война,
а від того, що вона мого вірша не достойна.
Вона...
        падоньку ж ти мій!
Вона...
        Господи ж мій милий!
Повний келишок налий і на білу постіль
вилий.

Голо скрізь, зело цвіте,
падають зелені звізди.
Коло, різь. Село і те
згадую: шалені грізьби.

Парко Морто, раз вона
мого вірша не достойна —
п'ю твій келишок до дна...
Біла постіль — в Лету пройма.

Не від того я помру...

ДО ПОЕЗІЇ

Спокусо,
бестіє,
поганко,
одухотворений тобою Бог!
Лі Бо
у горах
п'є вино до ранку.

Оксана Забужко

КОМЕНТАР ДО ДІЙ СВ. АПОСТОЛІВ

Що ж ти, Петре, стоїш?
Вже ті стражники щезли за рогом —
Тільки натовпу гук од намісницьких лине палат.
І яка різниця — чи богом він був, чи не богом,
Справа, зрештою, в іншім, а в чім —
то не знає й Пілат.

А от люд прибува —
з хрипом, вереском, сопухом пивним
На Голготу стікається, з темних сповзаючись нір!
Провінційний актор, тричі поспіль освистаний півнем,
Ти стоїш, затулившись плащем на простацький поганський манір.
Пальці грубі й шорсткі, шкіра, дублена ядухом рибним...
Чи ж рибалці Симону апостольське впору ім'я?..
Ти, звичайно, не той, хто готовий за тридесять срібних, —
Але вже і не той, хто розпнеться за люди своя.

...А за кого ж мені розпинатись, о боже великий?!
У подертому неводі мому — саме жабуриння й намул...
Ох, лишіть мене всі.
Я н е з н а ю цього чоловіка.
Я нікому не винен.
І вже поготів — не йому.
Так, я був з ним. Крізь сльози,
без продиху стиснутий черню,
Молитовно дивився, і слухав, і плакав осанну, дурний...
А спитати б — Учителю, що їм за діло до твого учення?
Ти натли їх п'ятьма буханцями та воду в вино оберни!
Та іще коби штук!..
Тут ми — враз: хоч підводити мертвих,
Хоч ковтати вогонь, хоч ступати по жалу ножа...
Тільки як мені зараз піти по воді, мов по тверді,
Коли віру мою стільки років точила іржа?..
...Ах, цей лемент повсюдний,
і ах, ці вологі безецно
Магдалинині чорні маслини з-під вигнутих вій...
Тут і смерть — лицедійство: герой, зрозуміло ж, воскресне

І вклонитися публіці вийде во славі своїй.
Тут продумано все — до дрібниць, за сценарієм певним:
Як розмінні монети, згрібати у копи серця...
Виганяли торгуючих з храму — посіли вакантні місця.
Я твій учень, Ісусе. Я, може, останній із ревних.
Я страшніш од Голгофи боявся такого кінця.

...І, крізь зміну учень і пророків
/як тягнеться вік цей!/,
Крізь примари каплиць і катівень,
крізь місиво темних століть
Тут реальний один —
той, хто вдосвіта тричі відрікся,
А уже на полудне звернуло, а він все стоїть і стоїть...
Що ж ти, Петре, стоїш, заступаючи пів-небокраю?
Чи тебе не сягають земні велелюдні плачі?
...За плечима у нього — зачинена брама до раю,
І грубезний п'ястук затискає іржаві ключі.

КОРАБЕЛЬ ДУРНІВ
(варіація на тему С. Бранта)

Наче в Ноїв ковчег, нас упхалось в цей Час непомалу —
Кат і жертва, брехун і підбрехач, і той, кому — так, все одно, —
Всі пліч-о-пліч сопуть, і усі норовлять до штурвалу,
Поки все таки штиль і покіль ще не йдемо на дно.
Як ми трудно пливем на усі сторони на чотири!
Розгойдає — ну що ж: помагай — кому Бог, кому чорт...
Чоловіче за бортом, якої ти нації й віри? —
Розпитають, а потім розважать — чи варт витягати на борт...
А як змило кого, то й таке: заощадимо труни
(Бо ще й мертвих вози — он живим не стачає де жить!).
Ох, тяжкий той вантаж, що уже розпирає нам трюми,
Що уже ватерлінія врівень з водою дрижить!..
Та вже б якось пливли — хіба ж стільки трималися років? —
Ще вібрує двигун, як нетвердо намацаний пульс...
Тільки з палуби все, як навмисне, змивало пророків —
Хто ж нам вкаже тепер, як лягти у тумані на курс?
А коли хитавиця, на двох таки важко стояти —
Ще й, гляди, не зіпхнули б — без шуму і без боротьби...
(Ех, прекрасен був час, коли знаєш, у к о г о стріляти,
Коли знаєш, і з в і д к и удару чекати тобі!)
...Але в барі танцюють, наводять на палубі глянець,
Але грає оркестр, і змивають червоне вино —
І вже вкотре повз нас пропливає Летючий Голландець,
І далеко під нами нечутно здригається дно...

ЛЮБОВ

А обійми стекли, як вода,
І нічник нашу тінь роздвоїв...
Не офіра, не пристрасть, не дар —
Просто спроба лишитись живою.
Із зачумлених стронцієм міст,
Понад їх передсмертні муки
Палахкоче леткий поміст —
Переплетені голі руки.
І допоки це сонце вночі,
І допоки ці спалахи бистрі —
Прокохай, продрижи, прокричи
Цю — останню! — хвилину на вістрі!
Розчахнувши нічні дзеркала,
Мов портрети, із рам виходим —
Але з вуст, шорсткий, як зола,
Осипається подих...
Так, немов відітхнути хотів —
А легені навиліт пробиті,
Й ціпеніють відбитки тіл
У зім'ятім гарячім повітрі.
Ах, звідкіль це, і як, і чом
Цей мертвотний відсвіт на стелі?
Глянь, мій милий, що там, за вікном?
Подивись і сказав:
— Пустеля...

ФЕЄРІЯ ПРО ДИРИГЕНТА СВІЧОК

Дириґенте свічок!
Ув очах мерехтять чоловічки...
Чорна графіко тіней, обійми на мент розімкни —
Ах, за сам тільки жест, котрим він відкида рукавички,
Я готова прийняти щось більше за муки земні!
Дириґенте свічок,
Ваші руки гіллясто-нервові
В цьому світлі непевнім оголені майже до пліч.
О, я чую —
сповзають з лиця всі усмішки липкі й випадкові,
Як під натиском пальців нагар, що знімають зо свіч.
Розгоряється сцена світінням сухим і гарячим,
Ваш чіткий силует невитравний, хоч очі стули...
Дириґенте свічок!
Таж, крім мене, ніхто їх не бачить —
Цих вогнів, що дрижать в канделябрах,
неначе патрони в стволі.
Поруч мене у кріслі сопе бородата мачула,
Перед мене парфумами дихають тлусті плаття...
Дириґенте свічок!
Таж, крім мене, ніхто Вас не чує —
В цьому залі, де люди дрімають над власним життям.
Ну для чого це все, ну кому це потрібно, маестро?..
Озирніться на хвильку — таж ми в цьому залі одні!
"Перша свічка чадить.
І вобще, в етом вашем оркестрє
Не завадила б парочка добрих бенгальських вогнів", —
Шелестять голоси, шелестять у пітьмі, як банкноти...
У свічок золотаві зіниці вдивляюсь впритул — не змигну:
Дириґенте свічок!
Ваших пальців обвуглені гноти,
О я знаю, за мить спалахнуть
пелюстками живого вогню!
О, тоді вони схопляться з крісел, зі схлипом і скрипом —
Коли бризками іскор запону пітьми розірве,
Коли Ви шугонете під стелю живим смолоскипом,
На їх заспані лиця осипавши злий фейєрверк!..
І коли Ваш невичахлий попіл пропалить застояні мозки
(Задля кого згоріти, ой боженьку мій, перед ким!..) —

Я зліплю собі свічку тоненьку із ярого воску
І порожнім проходом повільно піднімусь на кін...
Диригенте свічок!
Я відкину убік рукавички
(Чорна графіка тіней обійми на мент розімкне) —
Й заступлю за Ваш пульт
ДИРИГЕНТОМ ОСТАННЬОЇ СВІЧКИ —
Аж до тої хвилини, покіль не підмінять мене...

Олександр Ірванець

ТІНЬ ВЕЛИКОГО КЛАСИКА

"Вул. Уїльяма-Шекспіра".
Напис на табличці.

На вулицю Уїльяма Шекспіра
Я дівчину недавно проводжав.
Був дощ — не дощ, а просто мжичка сіра
І вулиця Уїльяма Шекспіра,
Яка існує в будь-якій з держав.
Я дівчину "під локоток" держав
І ми ішли з кінотеатру "Космос",
Який римується з диктатором Сомосою,
Якого нахиляли з Нікарагуа...
Я захопився...
Але ніч така була!
І був індійський фільм "Любов і помста" —
Сам по собі прекрасний привід для знайомства.
Отож ми йшли по вулиці Шекспіра.
По вулиці Уїльяма Шекспіра.
Ні, через рисочку: Уїльяма-Шекспіра!
Захоплено щось теревенив я.
Всміхалася супутниця моя.
Її душа так пристрасно кипіла,
Бо не могла забути (й не забула!)
Сліпучу посмішку Ріші Капура.
(А всі наші вірші, товариші, —
Ніщо супроти усмішки Ріші!)
Отож, ми йшли по вулиці Шекспіра.
По вулиці Уїльяма Шекспіра.
Так, через рисочку: Уїльяма-Шекспіра...
На вулиці нікого не було.
Точніше — не було нікого видно.
Ви скажете, що — ніч і це не дивно.
А я скажу: ото ж бо і воно.
Я відчував чийсь гострий-гострий погляд.
(А власник погляду десь мусив бути поряд.)

І погляд цей... супутниці моїй...
Впивався... в спинку...
Ні, не нижче — в спинку...
Мені ж вертатись на автобусну зупинку...

ТРАВНЕВА БАЛАДА

Травень, а так, понімаєте, холодно.
Так, понімаєте, все навпаки.
А за вікном починається поле
І видно за полем село Бармаки.
В час, коли бідній душі одиноко,
А поруч дорога гурчить об'їзна,
Я плащ одягаю і йду на дорогу —
А може полегшає, хто його зна.
Дорога, так само, як я, неприкаяна,
Дорога мене обтікає, мов каменя,
Байдужа, хоч губи собі прокуси.
Дорога мене приведе до лікарні —
В дощі рожевіють її корпуси.
В мене тут зараз ніхто не вмирає,
Так що й сумління знеболено спить.
В мене тут є санітарочка Рая.
В Раї для мене знайдеться спирт.*
Підем гуляти? Рая не проти.
Станем в садочку під деревце.
Віршів читати Рая не просить
І дуже я вдячний Раї за це.
Рая сама говоритиме більше.
Каже: "Наравиться дуже мені
Американський писатель Селінжер.
Знаєш — питає — такого, чи ні?"
Я відповім (не те, що подумав).
Пахне мовчання, як шоколад.
Голдена Колфілда постать сутула
Ген у вікні однієї з палат.
Я відчуваю — підходжу до краю,
Вже й бісенята стрибають в очах.
Я обніму санітарочку Раю
Прямо в холодних і мокрих кущах!..
Далі вже слів не знаходиться в мові,
Тільки — що ми молоді і живі.
Буде як острів в зеленому морі,
Плащ мій, простелений на траві.

---

* Спирт нашатирний - №H_4OH. (Примітка автора).

Скоро вмирати я ще не збираюсь.
Я ще існую, бо я ще люблю
Милу мою санітарочку Раю
І мокру під нею вітчизну мою.
Але коли таки прийде по мене
Баба безноса з косою в руках,
Хай би росли такі темно-зелені
Мокрі й холодні кущі в головах!..

Анатолій Кичинський

СВІЧКА

А жінка сидить, як свічка горить...
Українська народна пісня

Спіткнись, і спинись, і вернись у той дім,
що був тимчасовим притулком твоїм, —
ти світло забув погасити у нім.

Спіткнись, і спинись, і вернись хоч на мить —
там жінка сидить, наче свічка горить,
чий вогник, мов серце від страху, тремтить.

Це ти запалив її в пітьмі нічній.
Не дай же дотла їй згоріти одній.
Не дай їй погаснути в долі твоїй.

Білішим без неї не стане твій світ,
бо в ньому тобі, наче докір, услід
з-під вогника свічки чорнітиме гніт.

Спіткнись, і спинись, і вернись наяву
до жінки, що схожа в цей час на вдову.
Не бійсь обпектись об сльозу воскову.

ПОШИТИЙ У ДУРНІ

стріляним горобцем
до того ж білими нитками
аж пальці знати
курям на сміх
пришиєш кобилі хвіст
і як дурень з балалайкою
не знаючи броду полізеш у воду
наче поперед батька в пекло
туди де Макар телят не ганяв
де Сидір козам роги править
де смаленого вовка побачивши
до нових віників його пам'ятатимеш
сядеш у калюжу
сьорбнеш тієї солоної водички
накрутишся в ній наче муха в окропі
вхопишся за соломинку
вискочиш на сухе
наче Пилип з конопель
і мов горохом сипнеш
намелеш сім мішків гречаної вовни
на здогад буряків щоб дали капусти
почнеш притуляти горбатого до стіни
і як по писаному вилами по воді
сон рябої кобили розповідати
про чудеса в решеті
про те що на городі бузина
а в Києві дядько
наколотивши гороху з капустою
завариш такої каші
що і в ступі її не втовчеш
зіпсуєш її маслом масляним
передаси куті меду
зуби на ній з'їси
у бога теля з'їси
невинним ягням прикинешся
очей у сірка позичиш
шила в мішку не втаївши
ухопиш ним патоки
проміняєш його на швайку

заправиш вола за неї
віддаси її за масляні вишкварки
почувши як вітер в кишенях свище
копійку з коліна вилупиш
купиш кота у торбі
за те що купиш за те й продаси
закривши цю лавочку
сядеш на улюбленого коника
з піску мотузок насукаєш
наловиш риби у каламутній воді
вхопиш бика за роги
насиплеш на хвіст йому солі
в баранячий ріг його скрутиш
три шкури із нього злупиш
глянеш на все крізь пальці
за деревами лісу не побачиш
почнеш валити через пень колоду
наламавши дров
станеш у ліс їх возити
потому в собачу ристь
гайнувши за двома зайцями
наче за вітром у полі
облизня вхопиш
як собака обметиці
ждаників не наївшись
підеш за сім верст киселю їсти
не одну пару підметок стопчеш
заблукаєш межи хатою й коморою
за словом до кишені полізеш
підлиєш масла у вогонь
напечеш раків
проковтнеш пілюлю
макогона оближеш
забажаєш пташиного молока
попадеш пальцем у небо
наловиш гав
сядеш на пташиних правах
білою вороною між ними
намотаєш на вуса
те що сорока на хвості принесе
солов'єм заспіваєш
пустиш півня

лаври пожнеш де не сіяв
ляжеш на них спочити
заснеш без задніх ніг
і прокинешся у свинячий голос

МЕМУАРИ

Пiниться на березi Буг,
темний вiд кровi.
Тягнуть заржавлений плуг
дiти i вдови.

Вiтер ворушить золу.
Холод i голод.
Крильми волочать рiллю
ворон i голуб.

Небо — як вiко труни.
Поле жалоби
всiяне дiтьми вiйни
й культу особи.

...Пам'ять сидить за столом
в хатi над Бугом.
Слово iде за пером,
наче за плугом.

НАПРИКІНЦІ ЛІТА

НАПРИКІНЦІ ЛІТНЬОГО ДНЯ

потоки зеленого світла трави і дерев
по литки по стегна по груди по плечі по очі
легкі золотисті одежі Адамів та Єв
піском шелестять прибережним до самої ночі
і чайки сріблисті над хвилями кольору ночі
і міст у завмерлім стрибку наче бронзовий лев

і сад над рікою і яблук натрушених рінь
на вимитій з берега бистрими водами глині
і входить у змилені води стриножений кінь
і довго стоїть по коліна у їхньому плині
і ловить губами у цьому несплинному плині
густу прохолоду і жадібно п'є свою тінь

збурунене тіло ріки до камінного дна
прохромлюють погляди і протинає проміння
наприкінці літа наприкінці літнього дня
на жовтогарячім піску бурштинове каміння
вже не обпікає і перед збиранням каміння
ще довга лишається мить на купання коня

на слухання звуків гортанних що в тишу хистку
летять наче бризки об груди розбитої хвилі
на те щоби дивлячись хоч би в дзеркальну луску
заглянути в очі собі на піщаному схилі
на погляд на сонце що нижчає на небосхилі
на те щоб годинник на слух відшукати в піску

* * *

Срібна голка і нить золота.
Там, де тонко вже,
рветься...
Суєта ця —
зшивати літа —
уже болем зоветься

Що не пучка —
до крові сколов,
зіпсувавши відбитки.
Все грубішим виходить мій шов,
хоч і тоншає нитка.

Хто застане мене за шиттям,
усміхнеться і скаже:
"Це заняття зоветься життям", —
скаже, мовби зав'яже.

Срібну голку і нить золоту
взявши,
пальці поколе,
та знайому мені суєту
не розлюбить ніколи.

Всі до одного зшиє літа
і згадає начало.
"Срібна голка і нить золота" —
непогано звучало.

Віктор Кордун

ПОРА МІФОЛОГІЇ

Виповзає і виповзає
золотоперий дракон
із власної пащі.

Дні позад нього
(гнізда старі)
із чорного шовку.

Вістря списів димлять
у руках пониклих.

Прислухаються трави
до прозорих потоків сердець,
що углиблюються
підземно.

Тіні тіл
зійшли з табунів —
кучугури болю
по степах біліють.

Пора міфології —
поглинає сам себе дракон
(поглинає чи вивергає?) —

бутони повітря, води і вогню
розквітають глибинно і повно:
урівень душі.

РУСЬ ЧЕРВЛЕНА

У камінь
увігнано меч —
і скрапує із розколини
замкнене світло:
із прадавнини.

Коні, доскакавши із бойовиська,
ще розповідають жінкам,
як смерть доцвітає у далях —
червоно.

І як, скоро-тільки зачувши
її ще зовсім рослинний запах,
відлітають
зоряними джмелями
і князь, і дружина.

Жінки
— по сльозині сльозина —
витікають у поле,

і потім водою талою
стоять отак тихо у ранах воїнів —
без дна, без часу:
навіть чисті дівочі замети
червінь кривава розтоплює.

І як збагнути,
що серце таке глибоке, аж срібне,
неначе рибка,
у кожній-кожнісінькій краплі?

Заблукані — ріками стануть,
їхнє солоне срібло — русалками.

Нині смерть — уже не цвітіння:
скороминущість крові — тепер людська,

коні замовкли,
і снігів білина — не дівоча також,
а лишень із хмар.

Та й усе проминуле
і все, що навіч, —
то тільки видива хмарні,
розпливчасті й перебіжні.

КНЯГИНЯ ОЛЬГА

Дерев'яне серце
на брамі.

Не по довгих пальцях —
по гілках
двох дерев,

смертельних для князя,
перестрибують голуби.

О, чому така мука вічна? —
це ж були лагідні руки:
у волоссі мужевім зацвітали
біло-біло і дрібно-дрібно.

(Дві дички у полі
білину-білу
тчуть на всі дні).

Вилітають горлиці
із душі княгині,

кожна з іскрою в дзьобі.

І летять, і летять нескінченно
деревлянське місто палити.

О, чому ж не підпалює
жодна
двох усохлих дерев
і мого
дерев'яного серця?

У ДАЛЕКУ ПУТЬ

Реквієм — пам'яті батьків

Мить приторку землі і неба —
блакить проникла у глибини крові,
і хмари світла упереміж з волохатими зірками
протягли довженне піщане волосся
в свідомості,
осклілій враз.
Краплина порожнечі,
розгорнувшись, заплеснула обрії,
тепер вона невідворотна,
спостигла нас вона.

Позашерхали кровоносні ріки
і тіні їхніх течій
розтеклися поховальним ходом,
в якому люди — миттєвозниклі хвилі воскових рік,
що завжди вогниками блимотять незгасними.
Але як мало цих краплин тепла,
щоб розтопити срібло відверненого погляду
і холод проваль
у власні чорні тіні.

Скінчилося життя стеблисте
між двох небесних доторків.

Величезні прозорі стріли увігналися у землю
довкола хати. Про час питати годі.
Суцільна і непроникна луска зеленуватих океанів
і простори, порослі пір'ям,
вергаються, вирують.

Багатоокий вітер
зняв над нами кущі метеликів рожевих;
підніс високі хвилі солі,
яку розкопували на місцях плачів;
бурхнув у хату крізь змалілі враз, але небиті шибки
сірих розкошлачених биків розпуки,
що виповнили стогоном усі кутки;

і, зруйнувавши обличчя, укриті інеєм,
що виринув із середини,
лишив у душах тремтливі купи гірких великокрилих цвіркунів.

Ще діти пахнуть вологим росяним бузком,
і повня обпікає їм вуста розтулені,
шукаючи у сонних ротиках маленьких місяців.
Іще весна зеленогруда розхитує туди й сюди
черемху, заглиблену у власне квітування,
що напинає білі нитки для куполів іскристої зими.
Іще моря ввіходять у жінок,
лишаючи ледь-ледь примітні сліди на тілі.
Ще сутеніє запах хвої
і розтріскується шишками,
ще із сердець загиблих моряків
утворюються поклади срібла.
А дерево твоє, і птах на ньому,
а сонце у вікні і чорнобривці при порозі,
душа і скрижаніле чоло
нараз небесними
постали!

Ще осока сичить шорсткими язиками
і в сутіні прозорих пальців
дівчат у сукнях із дощів
розпукуються хмарні горицвіти.
В лугах спалахують бусли і знову гаснуть,
настурції від спеки глухнуть,
і вибухають із землі дерева світляні.
Це час заграв дзеркальних. Роздмухується полум'яно
дедалі збільшуваний білоликий птах,
і довге пір'я опадає на дороги,
обтяжене насінням теплих своїх яблук.
Прислухайсь, Господи, на цих рівнинах жовтих
нечутно плачуть полохливі і здрібнілі,
з тілами, що набралися землею,
твої стада.

Душа уже ніколи не вбереться
ні в листя, яке дерева скинули, —
сліди їх безнадійних сходжень в небо;
ні в іскри, що, сплітаючись рухливо
у височенні хмільні храми,

стремлять безсонно вгору;
ні в сновидіння, в яких нема де сісти птахам,
і тільки легшають вони й кричать чимраз пустельніше.
Немає тут оселі для душі —
не буде і старої хати,
обжитої до кожної піщинки,
в якій на шибах ще помітний
пилок метеликових крил
тих, хто стискався тут навколо свого серця
од вітрів лапатих
та у вікна безнадійно бився.

Як тіло винесуть,
усе спрозоріє разом із садом
і клямки у дверях вже не намацає ніхто.
Полопалися бруньки мармуру —
обвалюється глина у поминальні чарки, налляті тишею.
Вже сонце розчинилося усе в крові
і темрява наринула іззовні та із серця.
Скінчилося життя стеблисте —
націлилися журавлі обвуглені
в далеку й безповоротну путь.

Земля оця трилика. Червоні і ліси, і села,
вітри червоні і отари перекотипольні — усі вони в скорботі.
Найпершого світанку світло-кров,
що несподівано заглянула і в нас
та корені пустила у тілах,
зв'язавши нас навіки із землею:
дивись — он урвище ще й нині кровоточить.

Земля оця трилика. Легка і осяйна, немов кульбаба,
вона незмінно висівається в світи,
вона нестримно меншає,
а десь у білих і святих галактиках,
у досі непобачених сузір'ях і недосяжних,
і на відстані руки
вже проростають перші сурми наших мінералів.

Прозоре сонце пускає у луги
нескінченні смутноокі табуни зі світла й воску,
і тиха, тиха така земля,
неначе соколиновидий час,

що довго гніздувався на гіллі власного скелета,
покинув усі оселі й дні, —
а хто розкриє нині жінку —
побачить небо всередині
і вже не вернеться із чистоти польоту.

Земля оця трилика й чорна.
Не викопати в ній криниць, —
щоразу натикнешся на льодові вуста.
Хай сьози, наче птахи,
в'ють гнізда у пісках, вишиваних хрестами,
аж поки не стечуться в ріки
і змиють усю землю, та видно стане, що вона —
із сяйва.
Ми сяйво бачимо навкруг людини,
навколо дерева, навколо звіра, але воно — ще непромінне.
Ми всі народжуємося у тому сяйві,
ціле життя навколо себе носимо
і відходимо з ним.

І от життя скінчилось, так нежданно,
як сонячне затемнення в душі дитини.
Все яскравіше й виразніше проступають зорі
з глибин схолонулого тіла.

Жінки стемнілі — як світила згаслі.
В серцях людей — пустельні піщані рівнини.
Ліси утопкують у землю сонце
і риють нори втечі крізь коріння.
Визміюється із землі
блискучолуский барвін із синім ротом.
У полиновім горлі осені
кубляться дими, і відчай прорізує своє проміння
до всіх живих і мертвих.
Прощання час — мить оніміння трав,
мить омертвіння вин і оземління вуст.

А потім — наступає безвихідне мовчання.
Жінки спускають долу довженні темні крила —
аби не допустити на край життя
ні хижих квітів,

ні відчаю гіркотою здощівлених людей.
Хай буде тільки тиша — назавжди, навіки.
Вінки ці — на мовчання, ці сльози — на мовчання,

Примерзлі оси втупились у глиб землі,
ряст самовладно населяє хати,
посліпли бруньки, і зчорніли від того ліси,
і полягли ліси — не встануть,
лелеки у полях розсипалися снігом і зойками.
Прощання навічне і суцільне,
закличний помах руки того, хто відійшов,
і рани світла.

Коли земля дозріє,
із кожної могили сяйнуть дитинні промені,
безмежно — із одної,
а поки — хай буде тиша.

Світлана Короненко

* * *

Як хвиля кіс повз поцілунок, як
засліплені свічею вікна проти
свічі на тлі вікна — отак рука
воскресне проти вікон і собою
затулить зорі, квітами сухими
шерхнувши... Найтремтячіша із зір
відділиться повільно від параду
і на однім крилятку попливе,
аби згоріти...

Батожна епоха двох несповідимих імен,
де горлом не взяти, де душі високі, як храми,
застигли в мовчанні і невідворотну печаль
сповідують в дивному місті із іменем левів.

І очі вологі і карі, як шкіра дерев,
під снігом прощальним, і мокрим, і темним крізь смугу
мого волосся (о, аве Марія?), як плач
під темним костьолом, де пахне бузком і печаллю,
подивляться в очі Мадонни...

...аби згоріти у волоссі жінки,
яка на котрійсь із планет живе
і так космічно плаче коло вікон,
коли вмирають зорі і летять
з одним крилятком, а земля їх ловить
у пелену блакитну, щоб вони
не боляче упали...

...подивляться в очі Мадонни, і сніг,
будинки готичні над містом мерщій заховавши,
(о, аве Марія?) розтане під ранок, і ці
золочені пальчики висвітлить, і крізь костьоли
уже непритомний і чистий, як плач, попливе,
бо ж то і не ніжність, коли це волосся спадає
безбожно-навскісно і мужньо боронить слова,
що так неозвучено плачуть і плачуть над нами

у дивному місті із іменем левів чи Льва,
де леви виходять невимушено-граціозно,
як графи, на сходи, і гриви їм срібно течуть
на білі сніги і не тануть, і готика довго
струмує до неба — Латинський собор, як свіча,
яку запалили і подиху дуже бояться,
бо навіть собори невічні: долонька, як щит,
напівнепритомно борониться а чи боронить
від чогось страшного це щемне світіння свічі
під всіми снігами, де навіть органа не чути,
де жінці блакитній у чорному сниться поет,
де свічка, як ніч чи як очі, волога...

...не боляче упали, і зникать
із небозводу починає срібло
під старовинний золотий орган,
що вперше незбагненно обізвався
у цій оселі, де колись жона
крізь зоряне обложне опадання
ледь осміхнеться в галактичну ніч,
щось осягнувши...

* * *

... А найчорніший із усіх котів
уполював руду печальну мишу
між двох лозин і довго посміхавсь
у теплі вуса, що, мовляв, ця миша —
лише початок, і її душа —
це тільки квітка, котру тре' у вазу
поставити під ранок, і кришталь
її красу одразу віддзеркалить.
А найчорніший із усіх котів,
заходячи на тихих-тихих лапах,
дивитиметься у прозоре скло,
розлігшись біля вази й біля миші,
немов таких рудих і злих мишей
йому ловить не вперше й не востаннє,
щоб у прозорий зляканий кришталь
їх теплі й полохливі душі ставить.

Олег Лишега

ПІСНЯ 551

Поки не пізно — бийся головою об лід!
Поки не темно — бийся головою об лід!
Пробивайся, вибивайся —
Ти побачиш прекрасний світ!
Короп — той навпаки, зануриться в глибини,
Втече на саме дно —
Та короп і служить для того,
Щоб колись бути пійманим, раніш чи пізніше...
Але ж ти людина — тебе не впіймає ніхто.
Коропи — ті не такі.
Цілі століття повільно осідають
Їхні зграї, полохливі і темні, —
Вони віддаляються в протилежний бік —
Бач, наше століття давно поспішає вслід? —
Торкається плавником як рукою їхніх плавників
І втікає... ти покинутий? — але ж ти людина —
Не відчаюйся — ти проб'єшся.
Поки не пізно — бийся головою об лід!
О прекрасний неозорий засніжений світ...

ПІСНЯ 212

Так багато суперзірок, порослих очеретом...
Десь там Том Джонс
Співає про зелену-зелену траву...
В таку ніч місячними борами
Водять хороводи опеньки,
Притрушені цинамоном...
Як би я хотів пуститись знову
Тим Чумацьким Шляхом назад,
Поорати ще теплий пил...
В таку ніч
Відкриваються найбільші оперні театри —
Для тих, хто в морі, для тих, хто не спить
Елла Фітцджеральд
Мажеться глиною голубою —
Ми не пропадем у цьому світі! —
Ніколи, ніколи не сумуватиму —
Зовсім як дерево низенько над водою...

ПІСНЯ 352

Коли вам так забагалось погрітись,
Коли вам так хочеться перекинутись хоч словом,
Коли вам так хочеться хоч крихту тепла —
То не йдіть до дерев — там вас не зрозуміють,
Хоч архітектура в них просто космічна
І з комина в'ється прозорий димок...
Не йдіть у ці гори хмарочосів —
З тисячного поверху
На вас можуть висипати жар...
Коли вже вам так не терпиться за теплом,
То йдіть на завіяний снігом город,
Там скраю стоїть самотня хата хрону...
...А ось і вбога хата хрону...
Світиться? — світиться... він завжди дома —
Стукайте до хати хрону, стукайте до цієї хати...
Стукайте — і вам відчинять...

ПІСНЯ 822

Перший: Справжній тобі гербарій —
Гроші на деревах! —
Ідеш і зриваєш, і сієш по снігу...
Та не такий там уже й мед,
Скажіть мені:
А коли на кожному дереві
Сидить по кілька ворон в інеї —
Хіба ж це гербарій?
А словник безсилий...
Другий: Шапки нема,
Кожуха нема — хіба це зима?
Третій: А я написав там оду латинською мовою,
Починається так: "Донесення" — дві крапки —
"Нарешті" — знак оклику —
"Ріка прийняла кригу" — знак оклику,
А може, й кома —
"Дала поцілувати рученьку свою".
Другий: Що не кажіть, а в наш час
Просто неможливо без латини —
А хто з нас знає,
Як, наприклад, по їхньому "плакуча верба"?
Перший: Ох, дай боже пережити цюю зиму.

ЧЕРЕПАХА

Нюхом я чув — десь тут має бути гриб!
Дуб, мох, волого — десь тут...
Я відійшов кілька кроків убік і рвучко обернувся —
Маневр, щоб не встиг заховатись у траві...
За кущем хтось принишкнув.
Я опустив голову, знов пішов ніби далі,
Але все ближче, ближче... ні, то не дубовий лист...
Не камінь... якась бронзова посудина?..
На високо збитій моховій подушці,
Якраз, де впало сонце, розкинувши лапи,
Лежала черепаха.
Може, чиясь?.. ніде нікого... справді, дика...
Якось ще малим раз бачив у Запоріжжі,
В гнилій затоці...
А ця тут, у витоптаному лісі...
Я взяв на руки —
Ніжний панцир такий прохолодний...
Кістяна пластина, але жива...
я би тримав таку ношу вічно,
Аби ти тільки казала, куди тебе нести...
Кістка бліднувата, вичовгана як долоня —
Мабуть же, там вирізьблені лінія любові,
І дорога, і смерть...
Я опустив її знов на мох
І, не оглянувшись, пішов.
...Кілька днів по тролейбусах, в метро
На правій долоні відчував її прохолоду —
А робота для рук завжди знайдеться —
Пиляти, стругати, місити глину...
Мене знов потягнуло до лісу,
Але, проблукавши день,
Так і не знайшов тої місцини.
При дорозі в сутінках маячів мурашник.
Я присів навпочіпки
І низько нахилив над ним лице...
Бистрі методичні мурашки, здавалось,
Тягали в нору під землею гострі цвяхи...
І раптом моя права долоня
Ніби зовсім окремо від руки впала між них...

Я не міг її підняти, чужу, і вона там заклякла,
Обліплена залізними кристалами,
Покірна, груба, неповоротка,
Далеко від мого обличчя із заплющеними очима...
А бачите, таки не просто прокусити
Мою волячу шкуру...
Як з глибокого колодязя, потроху запульсувала
Жилами комашина отрута...
Кусайте, кусайте, я стерплю...
...Ранком, прокинувшись,
одразу обдивився долоню —
Бліда, мляво натягнута шкіра,
З'їдена милом і роботою...
А може, то приснилось, що вона тримала на собі,
Як на моховій подушці,
Покраплену листям і сонцем істоту...
Але нащо тоді вчора кинув її в ту озлоблену нору
Поміж мурашок?..

ПІВЕНЬ

Я замісив його з пінки, з вершків,
Що відстоялись на дні ями з дощівкою —
А як же? — він мав бути пишний.
Аби піяв зі своєї утроби, як з ями під урвищем,
Могутній — в нього можна було
Засипати мішок зерна...
І одне око, розкинуте у світ, волало:
— Як ви ще спите? довкола повно вовків!
Недавно приручені собаки
Об'їлись кістками вепра!
Вже недалеко й до вас!
Я брав його на руки і гладив:
— Любий, не треба... так... заспокійся...
Ти вже мені рідний...
Батько теж мене щодень повчає:
— Дивись на глек і повторюй за мною:
Доцільність. Повнота. Надійність.
Знов повтори — зранку і ввечері —
Може, колись будеш людиною...
...А в друге, заплющене око, я нашіптував:
— Любий, скоро вогонь... ти готовий?
Обсмалиться, звуглиться гребінь...
Кліпни заплилим оком —
Хіба вже ти так перейнявся
Роллю гладущика зі смальцем? —
Чуєш, вогонь... ти згориш, згориш
І за все життя так і не запієш!...

...І коли він підсох, скінчилося літо.
З батьком викопали яму, вмостили півня,
Привалили дровами, підпалили
І стали недалеко копати картоплю,
З кожним помахом сапки нижче до землі,
Хоч спиною відчував, що і йому не легше...
І, може, кожне око в розпеченій ямі
Давно скипіло сльозою...
Було темно, я вже не бачив картоплі
І розтинав її кривою сапкою навпіл,
Радіючи, що не босу ногу...

...І коли бабахнуло за спиною
І город засипало жаром, я вже все знав...
Доцільність... повнота... ти, тату, казав правду...

...Я думав, колись він буде повний,
І приробив до шиї масивне вухо,
Адже він півень, непевний, збаламучений,
І коли тримати на грудях, чого доброго,
Може дзьобом проламати череп...
Але він став інакшим —
Дитина могла підняти одним пальцем
Тонкий задимлений тулуб без голови, без крил,
І лише трохи видовжена опуклість
Вказувала на хвіст могутнього колись птаха...
А там, де мала початись шия,
Потріскана форма гинула в дикому співі
З ями, засипаної осколками і попелом...

Ігор Маленький

* * *

уберусь я вояком всохлого за дідом саду
на коня укладу сідельцем хустину чорну невбирану
червоними ружами наплакану бабою Михайліною
з весільного рання поперед довгим вечором вдовиним

у гриву заплету гіллячку трепети на вірність
на плече косу вербову як шабельку на воді свячену
на голову шолома з листя сливки спасівочки
полотнищем білого диму в оба кулаки
ім'я мого батька —
М и р о с л а в ...

ступить кінь мій грудьми в дорогу
скине гривою на хвіртку
як на чепіги що рук зчекалися

побредемо двома воликами червоними
понад ріку оболонню
аби цілину звернути селом
як плугом на каменяччі спаленим

ой не ступи коню в малу ямку
за межею останньої хати...

З ДИТЯЧОГО

Місяць злодійкуватий і, як прутик, худющий
ніяк не хотів забиратися з темного подвір'я,
шурхаючи по мокрому щебеню мокрими черевиками
на тоненьких козячих ногах, що рипіли в колінах,
ніби два переплетені стовбури старої сливки...

Тулився до ліщинового тину, як підсліпуватий злодій,
що прийшов відкрадати своє до сварливого сусіда,
хихикаючи рідкими зубами до цигарки в кулаці,
дотупцявся до вікна і почав краяти шибку,
ніби різав сухий хліб щербатим серпом...

Потому постояв серед хати, впустивши рукави до підлоги,
пошморгав носом над подушками і, тихо рипнувши дверима,
пішов хлипати по дорозі попід темними парканами,
як здитинілий старий чарівник, якого сполохала курка,
що закудахкала на бантах голосом старої баби...

ЛИСТОПАД 1943-ГО

...Вона була доброю відьмою,
знала, як зілля варити
і від пристріту, й щоб смерть не брала,

вміла дурити німців і затуляла Мироська білим осиковим
листям,
доки він краяв ковбасу і по слизькій черепиці йшов
до осики і нюхав...

Потім прикопував у листі
і йшов розганяти корів з кислим лицем і животом на хребті,
і допроваджував відьму аж до самого двору,

де вже четвертий день хліба йому не дають,
хоч молоко збирають і не годують, як він, двоє сестер
і маму зовсім слабу...

і не тікають із лісу по шелескому листі,
вдвоє зігнувшись під хмизом, що не затримає кулі,
як не відхилить її відьма зі свого вікна...

Та як упіймають її з цілим полумиском сиру коло
старої криниці,
де вона сина ховала і берегла молоко,

то лиш Мироськo буде довго з вікна дивитись,
як набрякає кров'ю білий солодкий сніг,
як до криниці прийде старий кутковецький чортяка,
витягне їй із грудей чотири засльозені кулі
й, кинувши їх у криницю, сина на місяць візьме...
а Катерину підійме і занесе до хати,
щоб за годину проплакалась
і віддавалась йому на подушках, що пахнуть
зіллям і мокрим снігом...

ІЗ ЦИКЛУ "ТЕРНОВЕ ПОЛЕ"

7

Недалеко від старої тюрми обвалився посеред вулиці асфальт,
і три дні люди у куфайках і шахтарських кашкетах з ліхтарями
лазили у ту яму і піднімали із підземелля автокранами
в'язанки людських кістяків, що туго були стягнуті колючим
дротом
і не розпадалися, коли їх складали у бортові машини...
А хлопцям з вулиці Танцорова веселіше стало жити,
бо прислідили вони, що відтоді по вулицях старих кварталів
почала тихо ходити довга і незграбна машина,
набита цеглою і, напевно,
досить тяжка, бо так обережно переставляла колеса, ніби йшла
по льоду, уже зализаному сонцем і їдкою водою, —
і люди з тої машини з якоюсь нездоровою обережністю
намагалися не показати, що воліють іти слідом за машиною,
вибираючи дорогу попід стіни і перекликаючись, ніби в тумані,
бо їм треба було лазити по старих підвалах, вистукуючи стіни
молотками,
і, знаходячи часом муровані перестінки входів у підземелля,
валити їх
і всередину іти, не вертаючись довго... і знову їх замуровувати
глибокими стінами у три цегли,
на світло виходячи
з поглядами землистими і в'ялими, ніби справді вони шукають
той підземний хід, що вів зі старого міста за озеро десь
і виходив
у дуплі старезного дуба, що давно згорів і в землю запався
а вода розмила і залила усі порожнини під озером...

11

Озеро тут, відколи себе пам'ятають люди
і загати вміють робити з повалених дерев,
присипаних камінням і землею...
Тільки коли запалили вороги
старе городище Сопільче,
а людей порізали і розігнали,
озера, напевно, не було,
бо димом низьким позаростали поля...
І довго не наважувався ніхто
тут замок будувати,
і озеро заливати,
і гармати ставити на стінах,
бо гармаші ночами мусіли не спати,
а шептатися і палити з гармат по воді,
видивляючись, як виносить ріка порожнього човна
і помалу веде під замкову стіну,
ніби хтось навіки заклявся
древню вість донести
городянам...

Іван Малкович

НАПУЧУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ВЧИТЕЛЯ

Хай це, можливо, і не найсуттєвіше,
але ти, дитино,
покликана захищати своїми долоньками
крихітну свічечку букви "ї",

а також,
витягнувшись на пальчиках,
оберігати місячний серпик
букви "є",
що зрізаний з неба
разом із ниточкою.

Бо кажуть, дитино,
що мова наша — солов'їна.
Правильно кажуть.

Але затям собі,
що колись
можуть настати і такі часи,
коли нашої мови
не буде пам'ятати
навіть найменший соловейко.

Тому не можна покладатися
тільки на солов'їв,
дитино.

ВШАНУВАННЯ ПЕРШОДЖЕРЕЛ

Жаль ся, Боже України...
Іван Мазепа.

Сплять птахолови край діброви,
ось-ось устануть косарі
і кобзарі, і пазурі:
задумано великі лови...

Наш бідний Боже України,
чи ти збайдужів, а чи спиш,
чи між богами ти, як миш,
тремтиш залякано й мовчиш,
що весь твій люд нечистим стіни
мурує, здурений... Дивись,
та сам собі тепер молись.
Нас — лисий Фауст взяв до спілки:
й по нині у ясну майбуть
з його скаженої пробірки
гомункули червоні пруть,
а ліра — тужить гопака
і глухне від чужої лайки
із уст онука (балалайки
бадьоро порскнуть "Чумака")...

І ніч, і жах, димить волосся,
і раптом голос — божий спів:
— Душе моя, не змалоросся...
Душе моя, не змалоросся! —
так плакав Бог вкраїнських днів,
так плакав я, так плакав хтось —
і все пітьмою пойнялося...

І полювання почалось.

КРАЇНА СОНЦЯ

Убивця знахарює під місточком,
безокий стереже серця й корони,
банкір складає вірші про листочки,
поет громаді шиє панталони;

повії, співаки і футболісти
сидять на троні; мулярка дебела
на ковзанах фігурно чеше твісти...
В дуплі регоче буйний Кампанелла.

ЗОЛОТИЙ ЛАНЦЮГ

Я ж не люблю її
З надмірної любови.
І. Франко.

Іван:
Золотий мій ланцюг чи, як мовлять, хребет
дуже гнеться в мене... ба й всенька моя родина
скоцюрблена ходить, а глянеш, бува, вперед —
гнеться хребтами геть вся Україна.

Коваль:
Може, які хрящики зам'які стали
чи зносився рід, чи, може, заспали?

Іван:
Ні, пане ковалю, це трохи не так:
це наче є в душі якась ключка,
що, мов гілку черешні, пригинає карк
перед дужчим і злішим... Отака приключка.

Мо', зарадите чимось, пане ковалю?

Коваль:
Тут, пане Йване, одна рада — на палю.

Іван:
На кралю?!

Коваль:
На палю!

Іван:
Як то — "на палю"?

Коваль:
А гузнами, гузнами, любий другарю...

Кажу ж бо — паля, вона як ніхто
хребти випростує. Після неї не гнуться.

Але нам тра' таку — аж під небо, щоб то
всім стало місця, бо ще й за палю поб'ються...

І в а н:
?!!, ???, ...

К о в а л ь:
Іншого ліку нема, небоже, —
нашому роду лиш паля поможе.

ПІСЕНЬКА ПРО ЧЕРЕШНЮ

На черешні, що зрубана
й спалена давно,
малий хлопчик до стовбура
прихилив чоло.
Якщо добре придиви́ться —
можете уздріть
на сорочці проти серця
черешеньки слід.
Сорочечка білесенька,
а личко — як без:
не бий, мамо, телесика —
цей слід відпереш.
Не бий, мамо, бо уранці
за тринадцять літ
ще раз буде на кошульці
від кісточки слід.
Ой, та кісточка просвердлить
сорочку тонку,
ввійде вона у серденько,
як в черешеньку...

Хтось там сивий до стовбура
притулить чоло,
до черешні, що зрубана
й спалена давно.

ТІЛЬКИ СПОГАД

В і н:
— Було це так давно, що й родимок на тілі
я вже би не згадав: сузір'я їх сумні
ще й світяться немов, та вже десь відлетіли,
і їх розташувань не відтворить мені.

В о н а:
— Було б тобі в ті дні, печальний кароок,
не ружі нетривкі, не вірші дарувати,
а в тиші затяжній скидати ланцюжок
і родимки мої губами рахувати...

Тарас Мельничук

* * *

а лід зелений
як у мене очі
ще й вода пішла
зверху зелена

і — дзеркало
ідуть по березі дерева
ідуть по березі люди
хмари ідуть по парі
тільки небо само

я подумав це батьківщина
й пішов на дно

***

тихо скавулять кімнати
                                        на гратах
горицвіт зірок у синьому горщику
несе янголам борщику

а година хоче спати

звари мені вкраїноньку мати
зрубай мені голівоньку кате

* * *

з якихось пір
я люблю ногами ко́пати

це не корова мене навчила
що вибивала мамі з рук
дійницю

не дєдів кінь
що так любив
давати прочитати
хлопцям копито

це ні
це зовсім інше

кінь грається
коли б'є

і корова завиграшки
б'є
щоб я пас її
не за молоко
а за так

а це інше
кажу вам: це інше
це отак:

ідеш — кіт — копнув
ідеш — вівця — копнув
ідеш — богородиця — копнув
ідеш — вухате сонце —
    бац
    (марш у лопухи)
за сонцем — колорадський жук —
    бац — нема
за жуком снігурка —
    бац — убив
ще й опудало зробив

людина — бац — убив
ще й барабан зробив

а як уже всіх переб'єш —
розбігаєшся
і себе в черево
                    в пах —
      бах-бах
в купу очей
в спину вух —
      бух-бух

а потім виходиш
крізь вікно на дорогу —
і не видно жодного німця

**

рухаюсь мало
наче риба в акваріумі
але я не риба
а мені кажуть
ти риба
і якщо ти не в акваріумі
то значить ти в морі

і я вже схильний думати
що це саме так
    я риба
    я в морі
    у вільному морі
якщо не зважати
на маленьку дрібничку —
гачок у губі

але мене переконують
неправда
    ти риба
    ти в морі
    ти вільна риба
    у вільному морі
не віриш
помацай себе за губу
помацав а й справді
гачка нема

і радісно стало мені
аж покотилися сльози:
    я риба
    я в морі
    вільна риба
    у вільному морі

на цементній підлозі

***

вчуся в таборі
грати на бандурі
бо думаю собі
поки я в таборі
то хай хоч навчуся
грати на бандурі

і вчуся вчуся
а то у мене
нічого не виходить:

струни з-під пальців
тікають на Україну

Ірина Мироненко

* * *

Але ж це вишивання по білому білим,
але ж це ночування чутке при рушниці
об'єдналось природно в одне чоловікове діло
так правічно і мудро, як стигнуть у горах чорниці.

Але ж це вишивання по білому чорним,
але ж це ночування чутке при пістолі
беззахисно і гордо, неначе ожини в горах,
на сльозах і піснях у жіночій об'єднаній долі.

Як обом їм самотньо оті вишиванки носились!
Ночували морози у їхніх слідах і кишенях.
Біла нитка — до тіла, чорна нитка — до тіла,
аж поки не збіліли волоссям, зчорніли душею.

Їх самотність ховала, мов річку — старезна бруківка
Він ходив на ведмедя, вона до потоку ходила.
І минало життя, наче з рани смертельної цівка —
просто більшало вишивки, пісні і меншало тіла.

І коли вже у зморшках навіки запали хвоїнки,
вишиванки залишені рідність свою зрозуміли,
бо уже не могли повторити плечей чоловіка і жінки
Залишилася пісня душею і тілом.

Петро Мідянка

***

Пу́чки закарпатців — червоні від полуниць,
Пучки закарпатців — червоні від помідорів,
Пучки закарпатців — червоні від барви на пряжу,
Пучки закарпатців — червоні від цегли...
В закарпатців — дюралеві заборола,
В закарпатців — дзеркальні особняки,
В закарпатців — колоритні картини...
Оригінал "Скорботи" Манайла аж цілих 2000!
(Плітки!)
А де ж діти колишню скорботу?!
На музейних бокорах пустити по руслу сухому?!
У гражду музейну її закопати?!
Збутися в Пешті чи, може, у Пожоні?!
Душа закарпатців — це Тиса у повінь,
Душа закарпатців — полонини напровесні,
Душа закарпатців — це розкотиста пісня
З Бач-Бодрога, Срими, Угочі і Берега
Й зашкарублі, тугі давньоруські слова,
Котрі днесь вимовляєш без стиду і страху...

ДОЛИНЯНКА НА РИНКУ
(За однією монотипією)

Твоя вогняна запаска
Обвилася довкруж стану,
Наче змія-спокусителька, що
Обвивала колись райське дерево.
Ти їла плід грушки згниличений
Разом із бурим насіннячком —
Це на ринку, у Солотвині.
І твоє невиразне лице
Розпливлось у світанковому мареві,
Як рожева округлість
Сходу сонця над горами...
Когут хотів піяти протяжно,
Але спритна перекупка
(Вона ще там мешкала зовсім недавно)
Розв'язала на півневі нитяну шворочку,
Що залишалася з тої пори,
Коли ткала запаску, мабуть,
Ще на віно.
Потому та шворка — на ногах
У небіжчика.
Її звідти вкрала: сподівалась на щастя.
І ось вона в тебе...
Отак і стоїш за шворкою німо:
Чужі півні б'ються
В курниках, горлопанять!

ПАСТІВНИЦЬКЕ

Бики ремигали,
Ягнята і кози
Цупким колом
Скотаря
Обступили, лементували.
Гачі того скотаря
Тримав вовняний очкур,
Він міг коли-небудь
Урватися, але очкур був червоним,
І жодні недобрі очі
Не чіпали ні кіз, ні бичків...
Очі того пастуха були місячні.
Ні!
Одне око місячне —
Народжувало ніч,
Друге око сонячне —
Народжувало день.
Але коли очкур на гачах тріщав —
Скотар котився по росяній паші
У моцнім обтисненні
Череса з пряжками.
Коли упирі раду радили поночі,
Худобинка вся спала...
Але стрижка привела на світ
Сивасту ягничку,
Аби тішився хлопчик,
Загортав її петеком-гунею,
А вуєчко зранку її пустить до мами,
А поки що ніч.
Роса в травах морозяна,
Над горами
Звізди й босоркані на зборищі...

ТРАВНЕВА ВАРІАЦІЯ З ХРУЩАМИ

Хрущі травневі! Ваш тепер політ
У цій долині, у блакитній димці...
Їсте вишневе листя, тішить цвіт,
А хтось затявся: шкідники, ординці!
Як солодко клекоче з нір вода:
З водою разом се тремке гудіння.
І сяють по заквітчаних садах
Їх крильця — перламутрові одіння.
Ми прагнули цих райдужних створінь,
Мов паростків бузку і жимолості,
Від льоту їх, надривчастих гудінь
Поля були зелені — стоголосі.
Ці піруети! Цей короткий вік
І вражений оркестриком погонич...
В тій музиці сьогодні як живі —
Тарас Шевченко, молодий Антонич!
Хрущі затихнуть трішечки на мить,
Коли прилине в діл гримуча плова.
Хто з комашо́к хребти перелетить
І вдариться в камінні мури Львова?
Мине "гопляци", крутячись в дощі,
Не знаючи про забуття осінні...
Та травень наш! Ще й як гудуть хрущі,
Народжені по всенькій Україні!

ІРОНІЧНЕ

Загорнуті троянди в целофан,
Шматок кашне з-під кожуха старого.
Се не поет! Істерик і профан!
Минайте. Пріч. "Сахайтеся від нього!" —
Кричали стрічні згарячу, в серцях,
Всі розпавичені, в містечку добре знані.
Поет вростав у землю. Наче цвях,
З землі стирчав. І був він — рана в рані.
Але ж ніколи не стидався ран,
Хоча йому й далеко до атланта.
І після всіх невиспаних зітхань
Згинавсь, немов од сліз тяжких троянда.

Переламався? Випроставсь назад!
Поніс у невідь випещені квіти.
Жінки собі хихикали: "Вар'ят!
Не знав же бог куди його подіти..."

Віктор Могильний

БЕРЕСТЕЧКО

Чи ж наша дзвіничка
вбралася до свята? —
чотири разочки
чудо-диво коралів.

Чотири разочки
на чотири стріли —
злітайтеся, чорні круки,
від усієї України.

Від усієї України,
ще й Дикого Поля...
Ступайте, нозі, в колюче терня,
ступайте босі.

ЯБЛУКО

Злітайтесь, простокрилі птиці,
на тополиний клич легенди,
блакитний вершник воду п'є
під малиновою зорею.

Блакитний вершник воду п'є,
зімкнувши звільна час і відстань,
і наші голови зорять крізь вічну ніч,
на ратищах піднесені над містом.

І наші голови зорять крізь вічну ніч,
і зорі падають, і падають каштани,
і хлопці зграбно крають яблуко на тричі,
залюблені в оцю країну до нестями.

ОСІНЬ

Як ти прийшла по золотих шовках,
розквітнув мох на дикому камені.

А тепер вже осінь,
і я вилущив твої перса
в гірку пригірщ.

Щоб цілому світові щебетали,
як ти прийшла по золотих шовках.

Аттила Могильний

БІТЛЗ

Коли звучить ця музика ліверпульців
і моя долоня лягає тобі на груди,
я бачу, як прокидається пристрасть у твоїх очах,
і розумію,
що ця музика розповідає про те,
як вранці оживає місто
і як ми виходимо на роботу,
коли з каштанів летять краплі води
і, прощаючись,
в моїх обіймах
ти говориш мені про кохання,
хоча напевно
ми вже ніколи не побачимо одне одного.
Моє місто дало мені тебе,
і вранці ти зникаєш у його шумові,
тільки на прощання
спалахує на вістрі твоє поплутане волосся
і одяг обвиває твоє тіло,
яке належить уже не мені,
а цій пекучій і спраглій музиці ліверпульців.

Костянтин Москалець

ІЗ ЦИКЛУ "ВІСІМ ТЬМЯНИХ СОНЕТІВ"

III. ЄВХАРИСТІЯ

Сто гіацинтів хоробрих вирушають до вічного міста,
закутавшись у блиск і пил,
у пошарпані плащаниці з чужого плеча,
грудку землі взявши, грудку землі.

Сто гіацинтів, обминаючи вовчі ями,
сторожко нюхаючи безшум, хвалу і хулу,
ретельно витираючи за собою тіні сутулі,
ідуть, пахнуть милом, повторюють ім'я Рема.

По дорозі тій, трудній і невечірній,
зустрічається кінь з копитами, стертими вщент;
хто повторить вовчиці виття,

змушеної спостерігати зі своєї прозорої ями,
як один по одному заходять відважні квіти
до пащі блакитної, вперто повторюючи Ромула ім'я?

VI. АПОКАЛІПСИС

Потай зривається листя — канони велять, —
кривди у тому не бачить, ні свята;
ти не повернешся — біле, вогнисте, вузлисте,
ти не пригорнешся. Падають зерна. Канон.

Дай мені шибку, туманна і зимна князівно,
наймані гратимуть гірше, хай грають свої,
хай у кімнаті знайдеться остання пташина —
я попрощаюся з нею. Вона полетить.

Ви голосніше, білі священики, ви голосніше,
юж дотлівають маєтки, лиш шибка оця
в пальцях князівни ніжнішає вищістю

слів, із якими туманна та зимна до мене іде:
"Знову Михайло святий всю пшениченьку зіжне,
знову Ірейко святий у копиці складе".

VII. ФУГА БАРОККО

Взяти в ліву долоню юних сліз барокко,
взяти в праву долоню тендітну дівчину,
взяти в стиглу долоню дрібних доріг,
взяти в смарагдову долоню друга-Бога.

Взяти в бідну долоню темних руж барокко,
взяти в багату долоню світлих ножів,
взяти в сьому долоню злотих криниць,
взяти в чисту долоню мертвих міст барокко,

Взяти в зрячу долоню зів'ялу, як чара, сіль барокко,
взяти в сліпу долоню глибокий, мов колиска, хліб барокко,
взяти в святу долоню ранню пташку барокко.

Взяти в грішну долоню пташку і хліб, сіль і місто,
криницю і ніж, ружу, і бога, й дорогу, дівчину і сльозу, —
випустити їх на спраглу, зайву волю.

ІЗ ЦИКЛУ "ДУМИ"

VIII

Україно, земле непізнана, шибко, до котрої
вічногарячим чолом дотуляюся: каюся —
я на папір переношу ім'я твоє зболене,
дагеротипи, мохом покриті, з матері-покритки
пропоную перехожим, а хто з них вартує того,
щоб смутну хворобу оцю — батьківщину —
у груди прийняти, до того прийняти, аби
лише внутрішнім жити відтоді, хворобою жити...
Може, ти скажеш: "Боплан був так само чужий,
а проте, мої ріки і села, гори й міста встиг
на вічноплиннім камінні паперу закарбувати".
Так, але жодна вдова не змальована там,
а відтак — не доводиться сперечатися про ідентичність
в цілому, звичайно, ретельно-любовно-майстерно
змальованих мап.
А скількох він сиріт — хоча б крапкою
кожен десяток — позначив? А кобзарів?
Ні, не хочу я слави Боплана, фортець,
що як труни — на тлін розраховані;
я кожен слід тогочасних орлів і лелек
у нечіпанім лоні квітучого неба
зобразити хочу і кожну сьозу в позолочених
рамах поставити в залах Олеського замку,
кожну сльозу, що як відбитки пальців,
котрі наругу і благо приносили
Роксоланії... А коні, що жодного разу
за чотири століття не спали?
А чайки козацькі, а хлюпіт води
попід веслами з щирого золота?
А дзвони, в залізному тілі яких
карбували вірші? Серця породіль,
живими закопаних ляхами в землю
так не били, як дзвони ті з віршами.
Врешті що тут казати! Поглянь,
Де ми знаходимось — ти
погодишся: тільки хоробрий і чесний народ
міг опинитися тут.

Володимир Назаренко

ЖИТТЯ

Спускаєшся по драбинці на землю.
Кладеш на опалене виноградне листя
молоток і цвяхи.
Виходиш на вулицю поза двір:
ось вона, довга-довга дорога...
Вертаєшся зі слізьми
щастя в очах,
обережно шорсткою долонею
торкаєш чола принишклих дітей.
І потім,
лежачи на широкому ліжку,
чуєш з напівпритомності,
як хтось промовляє
даленіючим голосом
в кімнаті, засипаній снігом:
...у віданні... і в невіданні...
...наче по суші мандруючи...
...по безодні стопами...

Віктор Неборак

***

Вона піднімається, як голова,
відрубана голова волоцюги,
вона промовляє уперше, і вдруге,
і втретє свої потойбічні слова:
Я ЛІТАЮЧА ГОЛОВА.
Над юрмищем площі нависло навкіс
її всевидюще летюче барокко,
кров гусне в повітрі, розчахнутий зріз
тінь відкидає, важку і глибоку:
Я ЛІТАЮЧА ГОЛОВА.
Сокира невидима в місто ввійшла,
стягнули з помостів тіла безголові,
роззяви напились дешевої крові.
Та зішкребе слід іржавий з чола
ПРИВИД
ЛІТАЮЧА ГОЛОВА!
Жереш мелодрами телевізійні —
ти розглядаєш драконів за склом!
Стіну тобі проламає чолом
ожила куля з "Оркестру" Фелліні —
Я ЛІТАЮЧА ГОЛОВА!
Запам'ятай — не сховатись ніде —
площа приходить у схови, площа!
Бруківку темну свято полоще,
і в небеса Ренесансу гряде
МАСКА — ЛІТАЮЧА ГОЛОВА
Я ЛІТАЮЧА ГОЛОВА
ЯГОЛО ВАЛІ ТАЮЧА
ЯГО ЛОВАЛІТА
ЮЧА ГОЛО ВАЯ
ЧАГОЛО... Ю... АЯ... АО... А... О...

ЛІТАЮЧА ГОЛОВА. ВИРОБНИЧИЙ АВТОПОРТРЕТ

...А голову літаючу монтують за подобою моєю в шахті.
Бригада упирів у комбінезонах тарабанить триметровий ніс.
У ніздрях — фейєрверки і дроти, і серпантин, два гучномовці
зяють вниз —
мій ніс масивний, хлопський, ніс монументальний — де там
різній шляхті...
В каркас триповерховий сектор управління опускають краном,
а мозок перетворено на важелі, педалі і кермо.
Чоло моє — напнутий алюміній — варять металісти, трохи
вниз дамо —
повіки там ладують і під'єднують електрику очам-екранам.
Ще кілька слів про рот — дияволів десяток пре щелепу,
розлізся в ній слимак-гігант, брехун бундючний, його мосць —
язик,
його чатують зуби і ні разу не пломбовані, язик, як сплячий
бик,
дві анаконди стулені його ховають, щоб не втрафив у халепу.
Ось вуха припасовують, клепають шкіру, стики зварюють —
і ревище, і спека.
Вмикає полум'я у соплах
інженер-люципер-лицедій.
Я у скафандрі, я прощаюсь, "ну, поєхалі", я лізу в мозок свій
На старт збігається дивитися півпекла.

ВЕЧЕРЯ

нас було семеро
за одним столом
у порожній вареничній

листя опускалося на дно туману

нас було семеро
мовчазних і балакучих
друзів і випадкових подорожніх
живих і покійників

кожний був у своєму часі
кожний мав своє вікно у світ
у кожного було своє ставлення до
їжі

художник-студент
художник-випускник що збирався до війська
художник-сюрреаліст з довжелезним волоссям
ударник рок-групи з розмальованим лобом
клавішник цієї ж групи
я
і дівчина яка мені подобається

кожний сидів над своєю тарілкою
і час від часу висловлював якусь думку

Андрій виявляв що час закурити
Петро відраховував дні до армії
Дем їв вареники
Анрі реготав
Юрко вареники критикував
я їх відстоював і поглядав на дівчину
яка мені подобається
вона ж
розглядала кожного з нас

волосся її було золотисте
очі її були кольору ночі

я б її цілував у суничні губи
я б її полюбив
                    якби не вареники з сиром

МОНОЛОГ З ПСЯЧОГО ПРИВОДУ

> Тіло покійника знайшли у рові посеред подвір'я, підвішаним на цепу, і закопали за городом.

Джульбарс повісився — самовбивця-пес!
Душу Джульбарса поженуть з небес.
Там йому скажуть: не здох, як слід!
Там його підважать під хвіст і під...

Джульбарс повісився на цепу вночі —
справжнє кíно нóцне: щурі-глядачі,
і зітхання, і завивання,
і залицяння, і злягання!

Джульбарс повісився! Чуєте — ви?!
Ви читаєте "Листя трави"?
Маркеса? Борхеса? Гессе? "І цзіна"?
Джульбарс повісився! Ось — переміна.

Ти звешся поетом, а він собакою.
Тебе вірш гризе,
                    а його — ланцюг.
Ти станеш колись
                    професійним писакою,
а Джульбарс вибрав не м'ясо, а дух!

Скільки можна на місяць брехати?
Скільки можна чекати зарплати?
Скільки можна зади ваші дерти? —
вічно? —
        до смерти!

(Що за професія шизофренічна —
вік сторожити курей і кіз
і посилати їх на заріз...)

Пронизує землю і небеса
Сузір'я Пса!

Володимир Олейко

ЕРОС

Хвилі еросу котяться і заливають твій мозок.
Піна їх осідає на голос, який вже як хрип.
Озирнешся раптово, а поряд — розбурене море.
Твій вітрильник розбився. Він сів на невидимий риф.

З головою — у хвилі! Їх присмак солоніший волі.
Ця вода не тримає, а спрагло вбирає тебе.
Ти вже й сам віддаєшся їй. В цій добровільній неволі
ти і раб, ти і цар, ти і геній, що збувся тепер.

А смарагдова водорость гоїть розбурхане тіло.
Ти розплющуєш очі — сирени співають пісні.
Ураган ущухає. Хитаються хвилі несміло...
Тож невже це безумство тобі не приснилось вві сні?

...Знов збирати уламки і знов лаштувати вітрильник.
Вітер дихає вільно і квапить погожий відплив.
Ти задивишся в далеч і знову почуєшся сильним,
І, відчувши дорогу, забудеш про тих, що любив.

Василь Осадчий

РЯСКА

Давня цнота осінніх боліт і глибока вода!

Ряску віткою долі од берега хтось
відгортає. Осінь сади продуває,
і білі постелі
зринають в садах. Шлюбні ложа у променях
плавають! В ложах тих діви поснули
у тканках перлових, у давні весільні пісні
заблукали бабусі.

Ряску в дівках ще стерегли на цих болотах,
а досвітні пташки ряску зшайнули і їх
у постелях збудили. І кожухи по зросту
беручкий золотар їм приміряв
у слушну годину.

Промінь сонця, мов перстень, пощипує
пальці тонкі. Дзвонять води осінні,
за душу тебе обіймають. Шлюбні ложа
в садах. Відлітають досвітні пташки.
Покривається ряскою темне осіннє
болото.

ПРИБУТНА ВОДА

Прибутною водою років умиваюся вранці.
В ній чується плескіт весла, і човни
нерозгублених спогадів в тиші нічній
пропливають, і вільхи — в холодній
воді, і старі ситені, перемішані з тихими
зорями, теж зринають у шелесті, в поглядах
світлих облич.

Ліплять ластівки гнізда на коминах білих
печей — у ранкових туманах! Вербові кілки
набубнявіли, жук-хрестовик на вербі,
мов старий літописець, свої письмена
вирізає. Усе навкруж говоряще, біжуче
і світле, як хата, де рами подвійні
давно повиймали і витерли вікна.

А вільхи — в холодній воді! І за ніч
виростає гороб'ячий щавлик на всіх островах.
Осока пожовтіє — дивись, — вже й води
по коліна. Вужі злотовухі поснули на сонці,
і сонце різьбить наші тіні. Зозуля кує
над водою років прибутною — водою Дніпра.

ЗОЛОТИЙ РИДВАН

У царському золотому ридвані
Сидить Єлизавета вельможна пані
А поруч із царицею сидить
Олексій Розумовський мов пан
Дванадцять коней запряжені цугом
У царський ридван
На кілька верстов позаду
Двірська розтяглась кавалькада
Ідуть вони далеко аж до Києва-града
Через усю імперію аж у південні прерії
З двірнею гарматами блазнями
Для мандрівної містерії
Біля ридвана улюблені царські хорти
На хутірських собак накидаються мов чорти
Гуси полохані вилітають із-під коліс ридвана
Стрічають старшини в Глухові
Царицю й вельможного пана
Скрізь із гербами ридванчики Кочубеї та Галагани
Перешили по моді кармазино́ві жупани
Сумно цариці сумно смуток її зборов
У погляді тінь невдоволення
Вловив Михаїл Воронцов
Ось зупинились під Києвом стали на княжій горі
І під'їжджа до ридвана верхи козак на кнурі
Кланяється цариці низенько і раз і два
В руці в нього стругана з дерева
Довга держак-булава
Сміється імператриця сміються царські вельможі
А дзвони гудуть у Києві
Дзвони лункі на сторожі
На березі академія префект
Козачинський пііт
Чекають імператрицю біля тріумфальних воріт
Сам Рафаїл Заборовський вийшов стрічати царівну
Герб і клейноди Києва ждуть Єлизавету Петрівну
Радуйся Києве-граде брамою Варфоломія
Радуйся Києве-граде гарна твоя літургія
Радуйся Києве-граде гості у тебе веселі
Царський ридван відбивається у дзеркалах Растреллі

Радуйся до блакиті вознось небувалі мури
Радуйся на гірляндах дзеркал золоті амури

КНИГА II

Де ту книгу шукати сьогодні,
що ходила в Тетіїв із Кодні?
Книгу писану кров'ю й сокирою,
де конали надія із вірою?
Книгу Коденську, книгу з Волині,
що ходила по всій Україні?
Із Троянова в Умань ішла,
чорний попіл трусила з крила
на майдани, на спалені села.
Сучка коденська, тлуста, дебела!
Вся із галочками, із хрестами,
пообписувана почерками
всіх катів і панка-грамотія.
Із судилища книга-повія,
книга-помста. Запечені знаки.
Не спалили її гайдамаки,
сторчака не турнули із кручі,
не скрутив з неї Гонта онучі,
не втопив Залізняк у криниці
чорнокрилої книжиці-птиці.
Книги-долі, від чорта невісти...
Там повішені три бандуристи
і едикти стоять непридумані
тих панків, недорізаних в Умані.

ВДОВИЛІВКА

Є град поміж небом і землею, а до нього
їде посол без шляху, сам німий, везе
грамоту ненаписану.
Із берестяної грамоти

А під небом є град на землі,
це Вдовилівка в нашім селі!
Вдови там на Вдовилівці пряли,
ткали килими... Знов розпускали.
Ткали килими з білих ниток.
Є в селі в нас жіночий куток,
біла хата, а в хаті — вдова,
улулукає в сінях сова.
Є Вдовилівка в нас край села,
терном стежка туди поросла.
На Вдовилівку в північ глуху
їде, їде посол без шляху.
Він німий, в нього пісня німа,
його слід замітає зима.
Мерзлу землю клепають копита,
в нього грамота смертю сповита.
Град вдовиний не йде з голови.
Ходять гості вдова до вдови.
Цілу ніч бачу блудні вогні,
цілу ніч я на білім коні.

Оксана Пахльовська

СТАРИЙ ВІТЕР. ДНІПРО

Вночі він бродить площами Подолу,
когось про щось питає крізь туман:
— Де ж верби ті, що я їх гнув додолу?
І хвилі ті, що я тут підіймав?

А ті сичі, що тут перекликались?
А ясен той, що раз у раз скрипів?
Чого ж вони мене не дочекались? —
живі, реальні — або хоч напів!

А де ж той дим отих домашніх вогнищ?
Гарчать кругом сталеві двигуни.
Чого ж ти, Дніпре, не ревеш, не стогнеш?
Ревти забув — то хоч би застогни!

* * *

О, повернись, якою Ти була
сто літ тому, і тисячу, і вчора!
...Отруйні ріки вбрід перебрела.
І княжі тіні похилили чола.
Ти — Русь. Ти давня. Київська. Ще та,
чий меч святили у соборах Лаври,
і на рельєфах древнього щита
світився горем профіль Ярославни!

Був вітер — сторож всіх Твоїх границь.
Був теплим дух великих медозборів,
і темним — пурпур княжих багряниць,
і світлими — хрести Твоїх соборів.

Невже ж до нас Твій голос не озветься,
коли нащадки ходять по гробах?!

На тій землі, де зводили фортеці,
тепер стоїть бетонний саркофаг.

Уламки смерті робот підмітає.
І квітки вже сахається бджола.
Спитай в Дніпра — чи він ще пам'ятає
Тебе таку, якою Ти була?

О, як за все, що зроблено простити?!
В яких віках засне оця біда?

...Приходив князь. Хотів киян хрестити.
Але була вже мертвою вода.

ЧОРНОБИЛЬСЬКІ СЕЛА

Зажурилась Україна, що нігде прожити...
Народна пісня

Не озирнусь. Такого — не було.
Кругом ті ж самі трави придорожні.
Але як страшно — це нове село
і ці міста, навіки вже порожні!

Нові хати — ні краю, ні кінця.
І де тепер знайти собі розраду?
Ані в саду свойого деревця!
Ані малої стежечки до саду!

Бунтуйте, люди, хмари і птахи,
пісні, дерева, мови, діалекти!
Хіба на ці однакові дахи
дорогу знайдуть з вирію лелеки?

І де ж рости смарагдовій траві,
якщо живого лугу не зосталось?
Бунтуйте, люди, поки ви живі, —
бунтуйте, люди, щоб цього не сталось!

Шумить навколо світовий базар.
Ламає руки запізнілий досвід.
І пам'ять роду — як старий кобзар —
йде до людей, хитаючись, наосліп.

* * *

Я усміхнусь тобі крізь сльози: їдь!
Бо профіль вітру вранішнього строгий.
Твій корабель у гавані стоїть,
готовий до дороги.

А берег знов пустельний і нічий.
А чорна буря розправляє крила.
Але я сонце вишила вночі
на цих вітрилах.

Ти, може, не повернешся назад.
Далекий голос так співає тужно!
Твоя любов — як дзвін старих балад —
гірка і відчайдушна.

З твоїх стихій немає вороття.
Моря шумлять, і холодно на світі.
Таких, як ти, чекають все життя
заради миті.

Весняний вітер зустрічей і втеч!
Покинеш дім. Любитимеш чужинку.
Ти з тих, котрі цілують спершу меч,
а потім — жінку.

Ігор Римарук

***

ви хто щедро платив на відомий мотив
    дань усім одноденкам
а на кручу зіниці камінні котив —
    не кляніться Шевченком

хоч насунули смушком собі на чоло
    правдолюбіє кволе
там де триста як скло товариства лягло
    не було вас ніколи

під воротами звідки нема вороття
    попіл гримав у груди —
п'ястуком каяття обчухрали життя
    вас і завтра не буде

ані вдень ні вночі піднебесні ключі
    не дістать окоренком
неспроста шукачів що ішли при свічі
    ви лякали Шевченком

та не клятви кликуш і не платний кунтуш
    у Шевченковім спадку
а кошуля катуш а незгашених душ
    піднебесна загадка

і хоча шукача водномить від ключа
    ви плечем одітрете
але світить йому молоденька свіча —
    та що з Автопортрета

***

Ці нічні голоси —
ці закинуті в моторош митарі —
комірчину твою
не забудуть — проси не проси:
ти накликав їх сам,
їх шукав у вселенськім гармидері —
і на вбогу свічу
прилетіли нічні голоси.

Потаємні вони —
а тобі закортіло катренами
розікласти по аркушах їх —
о свята простота!.. —
але вбивць голоси
прикидались тоді убієнними,
а пророчі слова
заповзали вар'ятам в уста.

Ти благаєш тепер:
"Удостой мене іншої напасті,
а не хору нічного
провидців, катів, гультяїв...
Їхні гімни й прокльони
хіба увібгати в анапести? —
кожен — щось утаїв.

Кожен — сповідь і лжу
на зап'ястях вузлує, мов ретязі:
не втекти
ні в подільські поля
ні в карпатські ліси...

О нічні голоси,
ви й під землю також доберетеся!
Загніти мені слух! —
наближаються вже голоси.

Це покликачі —
знову мені загадати на розпити?

Чи восславили знов
мудреці празникову зорю?
Де чиї голоси?
Чом усі переплутались, господи?! —
зі всіма говорю —
наче відаю, що я творю".

* * *

Миколі Воробйову

Чуєш? — сіно шемрає в траві,
жовте у зеленім крекче тихо,
кряче ніж у мокрім рукаві,
в'юн пищить, казан туманом диха, —

знов, Миколо, серпень і вогонь,
а мовчиш... Не клюнуло на голос?
Та ж на денці плетених долонь
роздуває жабра мегаполіс!

Не змигне бездумним ліхтарем
і спливе в безмов'я білим воском...
Не за молодим календарем
серпень — за апокрифом та Босхом,

і тому говориш — а мовчиш,
відтинаєш час, але не муку
словом, що розкладене, як ніж,
на колодку смислу й лезо звуку.

... Юшка збігла. Вогнище згаса.
Йдем по хмиз — можливо, розігрієм
сургучеві темні небеса
над серпневим темним чорториєм,

щоб колись дотошний вік зламав,
як печаті на старім сувої,
лиця риболовів, ребра трав
і хребет рибини воскової.

* * *

Василеві Фльорку

блажен хто поділив на чистих і нечистих
роди і племена живий і мертвий люд
хто сходить на костер по празникових числах
а в будні — сам вершить сліпий і чесний суд

блажен хто вірить нам і кожній нашій титлі
поштиво зазира в поштовий синій храм
де апетитно так оракули петитні
вістують що було — борам і таборам

блажен хто зрозумів густу зимівлю світу
не квапить рішенець не преться на рожен
шанує Заповіт чита Бхагавадгіту
і знає геть усе — хто блазень хто блажен

а хто ж отой мовчун — нічий і споночілий
творця невдалий жарт корова на льоду
віки його знайшли і міткою нашили
старезну коляду на спину молоду

отямся хто блажен жени його з порога
запрагне до коша — негайно відкоша
бо в нього зла й важка — а все-таки дорога
затюкана й дурна — а все-таки душа

***

Ось дім ваш зостається порожнім для вас!
Євангеліє від Матвія

Гнізда птичі та нори лисичі,
олов'яне безлюддя олив...
У якому краю, чоловіче,
нині голову ти прихилив?

На якому правдивому диві
зрозумів, що не буде чудес?
Голоси, наче пси, шолудиві
ставлять землю — тремтячу, як пес.

Чи боїться вона моровиці,
що вповзає у кров крадькома,
чи на ній, мов на тій смоківниці,
споконвічне прокляття дріма?

Чи не втямив іще подорожній,
що слова його в жухлих віках —
наче в хаті, назавше порожній,
білі лебеді на килимках?..

Знає все — бо веде за собою
не одного сліпця й байстрюка.
Зайві тут чудеса: під стопою
не прогнеться залізна ріка.

В час державців, добром одержимих,
і суціль непорочних зачать
він зрива реп'яхи з одежини,
наче Агнець — останню печать.

ВІД'ЇЗД

Я від'їжджав і оком астролога
допитувався в зір — яка дорога
мене провадить у майбутні дні.
Микола Зеров

Зорі дрібні одійшли — як суниці:
птах доклював, що не визбирав люд.
Ні вечорниці ані власяниці
в коло обранців
не впишуть приблуд.

Час вирушати, о лицарство вперте,
пристрасті наші були замалі,
наша сторінка дописана — верте:
"Ми — не поети.
Поети — в землі".

Попри такі пасторальні гуральні,
повз гробівці, на яких не клялись,
ми від'їжджаєм,
і знаки астральні
чвиркають, як чиряки, з-під коліс.

Звісно, вернутися нас не просили,
звісно, не зорями зверстана путь.
Господи, дай же ти кожному сили
жінку в ранковому місті
забуть! —

жінку,
що вчула на березі Лети
наших дітей ненароджених крок...
А з-під землі повиходять поети —
знову дорогу спитають в зірок,

та не в суничних —
доволі їм тліти...

В тих, що злетіли з пекельних багать
і над рікою і містом, як діти —
голі, малі, перемерзлі — тремтять.

Василь Рубан

* * *

...тільки слідчі і провокатори
    не шкодують похвал
для митця,
а друзі, меценати
і посіпаки
прикушують язика,
    щоб не вимовити доброго слова,
набираються сил
для красномовного посмертного
мовчання.
Ці жінки
поодинокі й групами
на тротуарах,
тротуарах
цього Києва
проминають,
проминають.
Ці пісні в склепіннях
вирізані з житомирського граніту,
роса на камені,
ця пара в холодному повітрі,
цей сухий холодний простір,
без білих віночків на головах
    уявних сніжинок,
чорний і білий кольори,
обидва для позначення символічного сну.
Без яскраво-червоного,
жахливого, як барва крові
загусла,
без нічого,
і цей Бог...

***

...ти
незасвічена церква,
а по темних кутках тіні,
то наш страх причаївся,
як порохно сердець.
Наші святі сліпі без свічок наших очей,
бо заснув вогонь у воску наших тіл,
жовтий вогонь непокірного духу.
Я прийшов на молебень до тебе,
храме духа мого,
з усіма гріхами світовими,
але з любов'ю єдиною,
щоб запалити свічку очей біля наших ікон,
і он там хтось просить вогню,
як конаючий води,
і он там,
і прийдуть,
і запалять,
і понесуть,
і засяють вогні у кожнім вікні.
Віримо в тебе і надіємось, Україно, мати наша...

***

...із руди
витискую важке оконеччя стріли,
загартовую,
занурюючи його в отруту моїх намагань
перебільшених,
в отруту, сплоджену любов'ю,
в отруту ненависті.
Як мітла двірника,
вбираю в себе найтонші міазми бруду й образ,
відкидаючи геть папірці виїдених цукерок
і горлатих афіш,
бо мушу кожного дня проходити вулицями Києва
і чути,
як чужі руки душать в мені предка.
Я не можу примиритися з цим потаємним вбивством
і заливаю груди горілкою —
марно.
Я розказую про нашу справу друзям —
наші предки висовують із наших грудей руки
і стискають тверді від ефесів долоні,
аж кров капає на тротуар.
Я знаю, мій друже:
в кожному з нас,
хто навіть вголос відмовляється, що він українець,
живе напівзадушений предок
і рветься на світло.
Нарешті вмочаю стрілу в його серце.
Даремно мій рідний батько говорить залишити
цю безнадійну справу,
хоч нічого не пояснює,
даремно мати мені говорить: "Не губи себе,
кровиночко ти моя".
Даремно тітка рідна не запрошує мене в гості,
бо боїться за своїх дітей,
даремно дядько рідний не хоче мене в хаті.
Тож усі ви, мої родичі — люди,
почуєте,

як осяде в вашому серці стріла, затруєна любов'ю,
і нагодуєте її собою.
Ви не позбавитеся її доти,
доки не зробите пересадки серця від зозулі...

* * *

....сто двадцять кілометрів від Чорнобиля
вишні цвіли, як туман,
облазила шерсть із мого сибірського кота
коржами.
Я з надією позирав на небо і думав:
— Куди його втікати?
Нову хату будували, вибивались із сил.
Але вітер був з Чорнобиля,
дерло в горлі;
моя трирічна донька сказала:
— Я не боюсь радіації,
пустіть мене в двір.
Ми з жінкою перезирнулися,
і хтось узяв мене рукою за душу.
Вишні вже відцвітали,
і починали цвісти яблуні...

***

...прощаюсь із твоїм тілом,
я не уявлю його кращим,
аби я цілував і цілував тебе,
одягаюсь на страту до квадрата дверей,
а ти —
заклик жадібної талої води,
вертаюсь ще раз — сліпий —
відчути тебе поцілунками.
Наша мовчанка — це згода на розлуку.
Кого ми тільки не згадували —
І Бога,
і слова циганки,
яка нам обом віщувала:
— Ви страждаєте
від наболілої відвертості,
бо втратили смак слів.
Хоч як цілував тебе всю-всю,
хоч як затримував біля тебе
зашерхлі від твого вогню долоні,
я все одно прощався.
Вийшов надвір,
вітер кинувся облизувати мене,
наче собака закривавленого звіра.
Намагаюсь ще затримати тебе,
відчути, уявити всю-всю,
яка ти
була.
Але побачив на бетонних стовпах,
які простоять довше, ніж ми,
і теж зникнуть,
квадратові оголошення людей,
які міняють спорожнілі квартири...

Микола Рябчук

НЕНАПИСАНИЙ ЛИСТ ТУРЕЦЬКОМУ СУЛТАНУ

Ах, ці мені реготуни, султане, вибач,
вони не відають, що творять, вони
гадають, ніби весь світ — це велике ігрище,
життя — забавка, смерть — забавка,
дрібниця, дурниця;

вони й не знають, що завтра сидітимуть на палях в
Бахчисараї,
а післязавтра від їхньої Січі не залишиться ані друзки
і їхні бездомні стогрішні душі смалитимуться у пеклі;

ти все знаєш, султане, і посміхаєшся,
перечитуючи листа, купленого в стамбульському
антикваріаті,
листа, який з року в рік стає все дорожчим і
дорожчим.

***

Чотири сніговики у кожнім куточку саду, чотири білих
кокони, у яких
вигрівається щось невідоме — скажімо,
серце, душа або й цілком
старосвітське: кохання, ніжність; вони
ніби пильнують твій спокій, твій сад, твою
надію; вони
впевнені, що не розтануть, смішні
лялечки в стилі ретро, кокони часу, згустки безсмертя,
небесні пришельці, небесні
посланці.

ІЗ ЦИКЛУ "ФОРТЕЦЯ"

2

землетруси ворушать
кістками страченого покійника
наче течія водоростями

вирок миші читають
сургучеву печать погризли

потерта корона
від короля лишилась
і мумія королеви
і пишні панти

тільки завис у повітрі
гук барабанів і
прокидаються мешканці
кожної ночі
від невідомих пострілів

8

рвучко зриваєш краватку

відчуття петлі
кілець пітонових
не зникає

двоє янголів
влітають в кватирку
танцюєш із ними
мотузяний танець
африканський танок
скоріше й скоріше

радісніше

Михайло Саченко

СОН-ВЕРТАННЯ
Т. Г. ШЕВЧЕНКА З КОС-АРАЛУ

Запалають громи, запалають хати.
І хто б там не падав, і хто б там не гнувсь,
Як до сина озветься повітка і тин,
Коли я вернусь.
Побитий дощами, багном і роками,
Криниці і цвинтарю я усміхнусь.
Багнетна верба заспіває руками,
Коли я вернусь.
За спиною стріли й постріли,
Стрічення, перестрічі, стрічі,
Остри без страху і — постаті
З вогню, із Дніпра, із Січі.
Проповзу через трави, кригу і жито
Стежиною крові до вишень у липні.
Хай дні до останку вже будуть прожиті,
Та я заридаю, хвіртка враз скрипне.
І дома, мабуть, вже не буде нікого,
Цвістиме любистку і м'яти шипшиновий кущ,
І призьби призахідний стриманий колір
Запече мені в горлі,
Коли я вернусь.
Буде падати сніг, наче лебідь підбитий,
Як з акації світ а чи пам'ять про Русь.
І ті, що зуміли мене вже сто раз схоронити,
Од безсилля помруть,
Коли я повернусь.
Це буде (коли б це не сталось,
І хто б там не падав, і хто б там не гнувсь),
Це буде раніше, ніж смерть і ніж старість,
Коли я повернусь.

МАРІЯ ПРИМАЧЕНКО В МОРИНЦЯХ

Квіти посмішки! Червоні волошки у вазі! Ведмеді грають
у футбол... під сонцем на морі чайка годує свою сім'ю:
човник — хвиля — квіти — тіло людини у сонці; в центрі
сонця — труна — хліб — віночок! постій, дівко, не йди швидко,
дай коню води... 1965, квіти у синій вазі ягідка —
полунички — ...маленький Шевченко коло маминої могили;
жоржини в синій вазі — білі шавлії... в жовтій вазі; дика
курка у винограді; хатні українські помідори:
а ти стоїш і дивишся і про мене
забула

ІЗ ЦИКЛУ "ХІТОН ХАТИ"

I

На дні дна
динею — день
осінній,
з осами.

Вісь взута в колесо.
Колом, палею
Коліївщина,
колеться кригою
ріг річки.
Забаганка базару,
зразу зрізати затінок
цін.
Ціль цвілі — зацвісти
рястом,
джерелом ожеледиці
застелити стежку,
сніг батогом переймає хмару
марно.
Яма Омара Хайяма
ямбом дубовим цвіте.

3

Здалеку лет тіла
дулом долини горбиться,
гарбою незграбною
воли валяться,
трава страусом
вітер розхитує,
хромовий хітон
хтивої тіні
німіє ниткою
місяця,
зморшки річки
веслами морщаться,
дві руки ниткою
голубою
зашивають хвилі,
калина вилами
червоніє — мороз збився
в пучечок сухих порічок.

Василь Старун

СІЛЬСЬКА ГОЛГОТА

Вразливі душі, списані в росі,
некуплені і на дощах сокриті...
на крейдяну Голготу хліб возив,
гойдав дітей в холодному кориті.

Лопату взяв і прокопав путі —
і сніг впаде, і море витікає,
і зелен явір личко витикає
у недосяжно білій пустоті.

АВТОГРАФ

У чистім зошиті Шевченка
не ходе сніг у шатах золотих

ідуть походи
пнеться небо в прах

кирилиці обложена свіча

НЕ ЧАША КНИГ

Причиною нашого галасу
була непотрібна вода.
І те, що вночі одмикалося,
лежало на сході Дніпра.
І те, що удень переходило
отарним подзвінням сюди,
лежало чадними приходами
на мареві вроди-води.

Отримуй гніздечко посіяне,
тримай в рукаві солов'я.
Не торбами віщого Сіріна
одіп'ється море слов'ян.

* * *

Кому — Байкове, кому — Арлінгтонське,
край села кому шмат землі.
Поховають, зариють,
в корінням потонуть
всі — великі, середні, малі.
Перемиті підземними водоспадами,
фосфоричними тінями кості лежать —
ті, що зраджені, ті, що зрадили,
ті, що думали сіно жать.
Із обручками в синім полум'ї,
з оберегами при душі,
перемиті і переголені
на вселюдянім на дощі...

Кому — Байкове, кому — Арлінгтонське,
а кому — шпаків'яний дім.
Розкладуть, приберуть під сонцем,
пустять човником по воді.

Микола Тимчак

***

Я, синку, принесу тобі калини.
Вона ще є в душі старого лісу,
де олень тихне біля олениці,
поклавши в ялівець козачий роги,
де вічність під крилом нічної птиці
сивенько дихає, і дух її вологий
вкриває памороззю дивною пір'їни.
Я, синку, принесу тобі калини.
Її колись було дорідно в лісі.
Казали мама, що вони дівчатком
робили з неї запашні коралі,
а вечорами під рипіння прядки
смоктали спрагло ягідки прив'ялі,
як не стачало для роботи слини.
Я, синку, принесу тобі калини.
Бо знаю стежку: нею завжди тато
верталися і простягали в жмені
примерзлі кетяги невигаслого жару.
Я стежку випитав. Джерела там студені,
там вітер притуля до губ флояру —
і довго тужить голосом низинним.
Я, синку, принесу тобі калини.
Вона ще є у незрубимій пущі.
Її сестер, пов'язаних пучками,
тітки волочать на прилавки міста —
і тішаться, і дзвонять мідяками...
Чи знаєш ти, що куплена
пречиста
гіркава ягода —
вже не така цілюща?
Я, синку, принесу тобі
калини.

СПРАГА

Мій пращур міг Дніпро шоломом пити.

Йому кохана в річці одіж прала,
а потім довго пахла лепехою
у полотнянім сяйві серед ночі...
Признаюся: з Дніпра напитись хочу,
та причаститися не зважуюсь водою.

Мій пращур міг Дніпро шоломом пити.

Я прадідівську пісню п'ю у спрагу
великими, до хрипоти, ковтками.
В ній ще не чути присмаку мазуту —
хоч є мугикання на місці слів забутих,
загублених, затертих, наче шрами.

Мій пращур міг Дніпро шоломом пити.

Я відшукав сьогодні твої очі.
У них лежало темно-каре листя,
обірване з любовей проминущих...
Шануймося — пересихають душі,
до їхніх річищ полини зійшлися.

Мій пращур міг Дніпро шоломом пити.

Тарас Федюк

ДЖО ДАССЕН

На білих пальцях
сива крапля воску.
В руках свічі останній мікрофон.
Так просто. Несподівано і просто
Ні вуст не розтулити, ні долонь.

Ні в білому, ні в чорному не вийти
У зал до нас і не до нас...
Тепер
Його ні у Парижі, ні у Відні,
Ні на гастролях у СРСР.

Це — смерть. І вже не варто говорити
Про те, що не збулося, а могло...
Не розтулити вуст,
але над світом
Живуть пісні, і голос, і тепло.

Живуть в піснях
мої пісні і мрії,
Мої поля, полин і плин лелек.
Його французьку краще розумію,
Ніж українську деяких колег,

З якими кричимо, а винуваті,
Що тихне пісня наша вся, як є,
Що у садку вишневім біля хати
Співає нам французький шансоньє,

Який про нас нічого і не знає...
Дніпра не бачив, плуга не тримав...
Який, здається, й голосу не має,
Якого і на світі вже нема.

ЛИСТ ЛІРИЧНОМУ ТЕНОРУ

Зректися залів, і оркестрів,
І палички поводиря...
Змінити чорний фрак маестро
На сіру свиту кобзаря.

Пройти гарячими полями
Поміж усіх весіль і лих...
В райклубах, що були церквами,
Пісень співати, що були.

І тих, що будуть.
                    Для бандури
Крутити струни з власних жил.
Під тином жити і під муром,
І в полі жити на межі.

Ковтати пил доріг великих,
Вуста росою лікувать...
І іноді бездарним криком
Безсмертно горло роздирать.

Записувати крик, і рани,
І щастя — посеред села
На витоптаний диск майдану,
Де революція ішла.

А якщо чорний біль причинний
В очах важке гніздо зів'є...
Що ж, є народна медицина,
Й народна вічна пам'ять є.

ЕЛЕГІЯ

Упала вовча ніч
на сніг овечий,
Навпомацки у темінь брешуть пси.
Накину золоте руно на плечі
Край крапельки гарячої роси.

Немає світла. Свічка. Це буває.
Дроти старі. І їм далекий шлях.
Вогонь в печі козацької співає,
Дим на супутниках висить
і на зірках.

Після шляхів і станцій окаянних
Цей затишок — єдиний на віку.
Дві пари лиж чорніють дерев'яних
У чорнім дерев'яному кутку.

Вечерю принеси. І трохи чаю,
В якому — чорна ніч і гіркота...

А там — вогню тихенько підспіваєм,
Якщо не обпечем собі вуста...

В ІСТОРИЧНОМУ МУЗЕЇ

Зали. Сонця позолота.
І доглядачі незлі.
Пахнуть порохом і потом
Гаківниці і шаблі.

Пахне вольними степами
І святами, що були.
І скляними скатерками
Вкриті золоті столи.

Карти. Чорних стрілок зграйка
Марне б'ється в стольний мур...
...Промені перебирають
Струни бойових бандур,

Шат шовкових багряниці,
Трьохстолітнє знамено...
Але погляд, наче птиця,
Вилітає за вікно,

Де дзвінкі вітри кружляють,
Хмари
        з медом і вином,
Де козацька зброя сяє
Під важким дніпровим склом.

Володимир Цибулько

КІМНАТА З ДОЩЕМ

Так озонно в кімнаті.
    Барвінок в'ється по шторах,
    і штори пливуть десь у течії протягу,
    і так близько вже їм
    до небесного барвінку.

Ледь поскрипують двері,
й динамік торочить все про НЛО,
аж тарілки подзвонюють у миснику.
    Липа біля вікна стає
    велетенським барвінком,
    і здається — бризне музичним соком
    конопате яблуко минулого літа.

    А перед очима... Бреде
    дзвеняче дівча, протолочивши
    кришталеву солому дощу.

***

Перша жінка пахне акацією.
Перша жінка... о долечко-доле!
Оті кохальні оказії
дай бог кожному пережить.
Перша жінка... Тіні блакитних сорочок,
хмари легких одіял,
прикусивши губу,
згадувать нам
там десь... там...
Серед неблагополучних дітей
і неблагополучних поетів
лице, зашторене дощем,
освітлювати руками.
Згадування, щем...
Ми були не зовсім чесними
з першими своїми жінками.
І, коли, набродившись у темряві,
забачиш знайоме вікно,
пройдеш тихо,
на порозі лишивши
букетик морозу.
Сам зрозумієш —
лиш раз:
навіщо стукати в двері?
Ми там залишилися вдвох.

***

У астральний вінок
        цієї глупої ночі
наплетеш десь барвінків,
та чорт їх бери!
        Я любив оцю жінку!
Я на неї всі видивив очі.
Плач калиновий клав у конверти.
Я кидався серцем,
        наче на фінку,
на її бровенята безсмертні...
В свої дві руки
        я брав дві дороги, як віжки,
і пристрасть горіла,
        і мерзла калина,
та ніжність минала,
не вірила в мене ніжність,
у мерзлих калинах
брела по коліна.
Мовчки й у вічність
ніжність брела українна.
Білокрів'я моє, чорнокрів'я моє,
чортокрів'я
серед зими
випросить цвіту у вишень.
І так од любові разочок померти хотів я,
щоб тисячу разів вижить.
        Бо любив я цю жінку!
Я на неї всі видивив очі.
...розмивають барвінки плач калиновий,
україновий,
вереснем призолочений.

Станіслав Чернілевський

НА ВЕЧІР КУРБАСА
В МОЛОДІЖНОМУ ТЕАТРІ

За горбочком — то шабля, то шапка, то чуб,
За горбочком — гопак при покосах смертей.
А попереду серце й життя на розруб —
А попереду Гонта ховає дітей.

Люте свято відплати на плитах потал.
Але, криком покривши безжальну грозу,
На червоній китайці кипить, як метал,
Кров отця, переплавлена в чорну сльозу.

Вітер чорного крику з червоних пожеж.
Ці пожежі ще вибухнуть чистим вогнем,
Коли з дальніх, воздвигнутих волею веж
Темні душі просвітить розвиднілим днем...

Ми обійдені повноголоссям предтеч.
Тільки рвані відлунки крізь мур закриття.
Як міраж, виривається Курбасів меч
Коли чується хиже відьомське виття.

Рік за роком ця прикрість безплідних атак
На спресований шлак двоїни і мани.
Рік за роком казати, що "так" — це не так,
Рік за роком доводить, що ми не слони.

Рік за роком довбати утоптаний міф.
Рік за роком ковтати нектар з полинів.
Бо на тривкості літ за каліфом каліф,
А каліфам так вигідно мати слонів.

Що ж, коли ми слони, то й повільний наш біг.
Та від чогось він міниться круто, як путь.
Нас не чути, бо двадцять для вух — то поріг.
Двадцять герц. А слони під порогом гудуть.

Нас не чути, коли навіть звуки впритул.
На слонів у каліфів окремі досьє.
Та повітря вібрує і чується гул, —
Отже, мова, хоч нижче двадцятки, та є.

Є, як прагнення літа. Хочень слонопас
Неспроможний вловити гудінь зв'язкову.
Довгим хоботом слова низького крізь час
Ми вискубуєм з липня зелену траву.

Ми слони. Капловухі та сірі слони.
Наша місія — цирк, зоопарк та їзда.
Щось протяжно степи гомонять з далини —
Обернутися нас не пускає вузда.

Але гомін за нами летить навздогонь
І з того, що пройшли ми, не виймеш вузла.
Ми слони, що навчились ковтати вогонь.
Ми тому такі сірі, що в шкірі зола.

Нам розписано простір. Нам час — куцоверт.
Не во благо, щоб шлях за хребтами звенів.
Після чинних промов благочинний концерт,
А в концерті — гопак цирковчених слонів.

Та не видно ні з центру, ні з круглих кутів
Колової арени, що в рухах тряських
Ми витягуєм хоботом з вуха чортів
І сміємось над ними в частотах низьких.

Над порогом не чути цей регіт і рев.
Він проходить крізь двері, врата і літа.
Ні за терни кущів, ні за крони дерев
Зачепитись не може низька частота.

І тоді несподівано тріскає скло
І утоптаних міфів безліття брудне.
І тоді те, що бути ніяк не могло
Та збулось, — повертається знову до "не".

І тоді, як від стебел нагістря серпа
Вириваються кулі зворотньо зі скронь,

І вода з-перед горла назад відступа,
І з бензином облитої плоті — вогонь.

І тоді з невідомого темного дна
В цей гулкий і неспинний потужний порив
Виринають з води не лише імена,
А й вогонь вулканічний, що їх сотворив.

Літо буде! І повноголосся предтеч
Ще повинно явити свого вороття,
Бо зринає над чолами Курбасів меч,
Коли чується хиже відьомське виття.

Літо буде, хоч поки ще сірі слони.
Літо буде, хоч стримує віжки каліф,
І степи — не степи, а шматки і клини,
І безвічний свій камень все котить Сізіф.

І ридає в конюшні великий кріпак,
І кричить на частотах низьких Прометей,
І не чути, бо вище двадцятки — гопак,
А попереду Гонта ховає дітей.

Двісті років ховає в багряний покров.
Він зарізав їх сам. Він їх тятиме ще.
Та сльоза, як розплавлена Гонтина кров,
По червоній китайці металом тече.

ПАМ'ЯТІ ІВАНА МИКОЛАЙЧУКА

Я свеча, я сгорел на пиру,
Соберите мой воск поутру...
Арсений Тарковский

Іваночку, Іваночку, Іване!
Світи летять дорогами стома.
Живеш отак життя своє погане —
І враз — холодним вибухом: нема!

І враз крізь біль: чого ми варті? всі ми?
Якої міри ми і наша суть?
В цей день, в цю сіру тінь від Хіросіми
Тебе з-перед Чорнобиля несуть.

Ні тихими, ні грізними громами
Не врізалося в чвари й чагарі.
Лиш голосом знесиленої мами
Розчахнуто повітря угорі.

І звідти раптом звалене, незване,
Немов сирітський плач з-під рукава,
Незвірене, незвелене: Іване!
Іваночку! Іваночку! Іва-а...

І поки ми шепочемо: "Не треба..."
Знесилені, знесилені, знеси...
Той голос, небо витиснувши з неба,
Залив і злив списи і полюси.

І зливою, і зливою по страті,
І злизує, і злизує слова,
І в сірій прірві, в білому квадраті
Прозоро-сивий привид колива,

І розлива одну на всіх провину,
Одне видіння всім по голосьбі:
Стоїть Іван і теше домовину
Собі і скрипці, скрипці і собі.

А над безмовним трепетом трембіти,
Над зойком трумби звівши балачки,
Немов каплиці, стали єзуїти
І дмухають пітьмою на свічки.

І дмухають на очі і на губи,
На полум'я святих жіночих лон,
І тішаться зачаєно з погуби,
На частки розчахнувши Вавілон.

І хиляться в належності плаксивій
Лукаві цілувальники тавра —
Це молодість лежить в оправі сивій!
Це молодість, навік уже стара.

Окрадена, окровлена, окута,
Манкуртами отруєна тихцем.
По краплі в жили вціджена цикута
Підкралася до серця манівцем.

І втішились інтриги та вериги,
І втишились під світом рутяним,
І хрест Йордані, вирубаний з криги,
І біла пара крику понад ним.

І це чоло, і руки воскові ці,
І всі ці звуки, всі до одного
Пішли ТУДИ в Шевченковому віці,
Лишивши вольну молодість його.

Цю молодість не вкрили живокриї,
Та вкрали, щоб не била з першорядь.
Лише свічки горять — від Чорториї,
Під зливою не гаснучи, горять!

А хто ж ці свічі визбирає зранку?
Кому ж тепер ця магма воскова?
По всій землі лиш мамине: Іванку!
Іваночку! Іваночку! Іва-а...

Кому ж тепер ці стебла, ці хвоїни,
Ці лебеді, ці крижані хрести?

По всій землі лелеки України
Рвонулись тобі крила принести.

По всій землі — жальбою листяною,
Всім золотом доріг — до череска...
Та над труною темною стіною
Стоїть вода і крил не пропуска.

І ті стоять — ілоти і кастрати,
І завтрашнє стоїть, як василіск.
Кому ж той віск, Іваночку, зібрати,
Коли такий по слові нашім тріск?

Коли така залива в горловину
Твоїх трембіт, глухонімих сиріт?
Твоя земля летить на домовину,
А в тій землі — асфальт, каміння й дріт.

Не видно сліз — вода залляла очі,
І в ямі тій — не рута чи зело:
Гіркий полин чорнобильської ночі,
Перед якою Слова не було.

Окрадене, окровлене, окуте,
Манкуртами отруєне тихцем, —
Шевченкове, колись палюче й люте,
Облудно захомутане правцем.

А ти уже над сущим і над ложним,
Над лопотом видінь і мерехтінь.
Як тінь, тепер стоятимеш за кожним
І перед кожним виринеш, як тінь.

Над нашими квартирами й дахами,
Над нашими дорогами з драгви.
Немов з глухонімими дітлахами,
Руками говоритимеш з трави.

По коренях всотаєшся в дерева,
В лелечі крила — не в іконостас.
І молодість, і воля Кобзарева
З очей твоїх дивитимуться в нас.

І в тих, з таємно-темних осередків,
Що їм воздасться чашами смертей,
І тінями забутих наших предків,
І страдництвом ошуканих дітей.

Суд є. І тіні є. І ми — спірити.
І потойбічне світло спраготи
Глухонімих подвигне говорити,
Ліниводухих — мати й берегти.

Так мусить бути.
Бо для чого всі ми?
Для чого в грунт, як нерозкриту суть,
Від Чортории в голос Хіросіми
Тебе з-перед Чорнобиля несуть?

Так мусить бути. Бо життя — насіння,
Хоч та вода все літо покрива,
Хоч ця хода — суцільне голосіння:
Іваночку, Іваночку, Іва-а!..

І винуватим не перепросити.
І зупинились крила й дзигарі.
Кому ж цей дощ над нами покосити?
Кому цей віск зібрати на зорі?

Косар лежить, легенький, мов пір'їна,
І на очах роса не воскреса.
Чи то над небом плаче Україна?
Чи то над нею плачуть небеса?

АВТОРАМ І ВСІМ ТВОРЦЯМ
КІНОФІЛЬМУ "КРИНИЦЯ ДЛЯ СПРАГЛИХ",
ПРЕМ'ЄРУ ЯКОГО ЗАТРИМАНО НА 21 РІК

Хочу низько вклонитися тим, хто
стоїть у цьому залі,
хто прийшов на цей вечір.
З виступу Івана Драча на
вечорі з нагоди його 50-ліття
у Республіканському будинку кіно

Низько кланяюсь тим, хто стоїть
В час, коли джерело заколотять.
День скоротять і вечір скоротять —
Та згуде нескорочена мідь.

Набіжать, налетять, хапкома
Позасмоктують води й копита.
Коні є. А дорога закрита.
Спраглі є. А криниці нема.

Важко рвати залізо в собі.
Ланцюги на душі й на цямринні.
На скількох ми скорочені нині
В нашій стиснутій крильній тужбі?

Ніч квиління з глухих манівців.
Даль мовчання, така грозозбірна.
Для чиїх же то гасел потрібна
Популяція куцих людців?

Целулоїд, в якому серця
На калинові грона скипіли, —
"Нас тут триста, як скло..."
Фермопіли:
Час народу — і привид мерця.

Хто скоротить коріння дерев?
Хто скоротить джерела підземні?
Долі стиснуті — полум'я в кремні.
Іскра дзвону породжує рев.

Треба знати, що ми не малі,
Раз ми стужені нашим горінням.
Можна вирвати крону з корінням,
Та не вирвати землю з землі.

Хто сказав, що одурена суть?
Вийдуть води з пустелі бояння.
Час народу — це самостояння.
Низько кланяюсь тим, хто стоїть!

Григорій Чубай

(1949 — 1982)

ГОВОРИТИ МОВЧАТИ І ГОВОРИТИ ЗНОВУ

Я так довго мовчав

ти ж бо знаєш як важко було мені в сутінках
вустами вологими на добрі слова натрапляти
коли надовкіль — злі назви річок
(колись таких добрих річок!)
що сповільнили ритм свій до ритму лікарень

і хмари на їхньому плесі сьогодні надвечір —
це психіатри досвічені
зодягнуті в біле

коридором ріки
вони відпливають у темряву
перемовляючись по-латинськи

сплески рибин і діагнози

озлоблені вірші

озлоблений колір троянд

назви ліків
що зроблять нас дуже спокійними
серед дерев озлоблених — серед акацій
коли їх чорне насіння буде лунко витріскувати
із рудуватих стручків
і мов зграї сполоханих птиць пролітатиме високо над нами
щоб місяця беззахисного боляче зранити

назви ліків
що нам допоможуть сьогодні вночі
передсмертні волання місяцеві вислуховувати розважно
допоможуть нам бачити навіть поезію

в тому як він буде від болю корчитися
в тому як він з останніх сил хрипітиме

— зупиніть їх

спиніть

я ж насправді вмираю
в розквіті сил високо над повільною річкою

я вже сьогодні не в змозі навіть освітити обличчя
тим що мене убивають жартуючи
хто вони?

звідки у них
ця жадоба кривавих розваг?

спробуйте може якось їх розчулити —
привезіть їм "Джоконду" в куленепробивному ящику

або ж змайструйте для них бляшаного місяця —
хай вони собі поціляють в нього досхочу
кожної неділі
цілими родинами
....
все стає справжнім лише під осінь
все стає очевидним лише під осінь

Коли знову із глибин
з-під коріння старих і напрочуд привітних акацій
кістки Піфагора вигрібає бульдозер
і знову як і щороку о сій порі
стурбовані батьки нахиляються над його усміхненим черепом
а потім поквапно беруть за руки дітей і відводять до школи
щоби ті якнайскорше навчилися Геометрії Доброти
хоча кожному із батьків досить добре відомо
що в Геометрії Зла і Добра однакові правила
і що тихий та хриплуватий голос
старого вчителя з рукавами зашмулянними крейдою
щоосені зовсім заглушує
жовтого і червоного листя велетенський духовий оркестр

і ось уже втеклі з уроків ще такі лагідні хлопчаки
забавляючись викреслюють циркулем на асфальті
місячне коло — обличчя від злості бліде

а потім лінійку беруть — і вже по прямій
віють холодні вітри із сходу на захід
і видно тим хлопчакам як відлітає за вітром
душа тендітної дівчинки — їхньої однокласниці
душа котра на темному горищі школи
серед поламаних парт і плетених кошиків
ось уже сорок днів що минули по смерті
все ще старанно готувала уроки при тьмяному світлі
совиних очей

та сьогодні вітер над дахами містечка
відносить її на захід разом із сторінками
вирваними з підручника Геометрії
разом з вітрячками ясенового насіння

а долом біжить дітвора
кривляючись і вигукуючи образливі слова
і намагаючись вцілити камінням
в знайомий силует що пропливає в повітрі
....
а вітер відносить все далі і далі —
тендітну емігрантку з республіки юного тіла
щоб вона собі високо в небі
плавала наввипередки з літаками
разом з душею місяцевою тендітною як і вона
що королівство свого тіла поцятковане чорнотою
також залишила назавджи
котре відтепер лишень відлуння ваших нічних балачок
повертатиме справно
так що іноді вам навіть буде здаватися
ніби місяць отой живий —
просто став дещо мовчазнішим
і що все поміж вами так як і було здавна —
що ніхто не вмирав не страждав злоби в собі не затаював —

адже у ваших поетів
такі ж бадьорі такі ж зухвалі як і колись голоси:
    — ось він
    ось він — наш місяць

що схожий на жовте обличчя Мао Цзедуна
коли перед ним у теплі весняної ночі
дерева розкривають зелені листочки
як хунвейбіни свої цитатники!
— ось він
ось він —
наш найсучасніший місяць —
кругла порнографічна фотографія
що зображає сцену із групового сексу
я так довго мовчав
ти ж бо знаєш
як важко було мені в сутінках
вустами вологими на добрі слова натрапляти
коли слід од мертвого місяця блищить на повільній ріці
як револьвер з останньою кулею у тремтячій руці
коли хмари на її плесі сьогодні над ранком
це психіатри досвічені
зодягнуті в біле

коридором ріки
вони повагом випливають із темряви
перемовляючись по-латинськи

сплески рибин і діагнози

шелестіння озлоблене крил у голодних птахів

назви ліків
що квітів позбавленим
нам допоможуть на самоті
плісняву на вологих стінах ревно леліяти

назви ліків
що нам — всіх жінок позбавленим допоможуть також
холки щурів опівнічних ніжно погладжувати
допоможуть в облудні слова про любов
більш ніколи не вірити —

щоб між голих дерев не дати себе ошукати
щоб між голих дерев не дати себе догола роздягти
і навіть пори найтеплішої завжди сподіватись що Ти
або ти або ти або ти або ти
давніх своїх сподівань погортавши пожовклі альбоми

не пробачиш нам того
що на тебе не стали ми схожими
і метушливих фотографів знову і знову
розішлеш вслід за нами в погоню

вони у маскувальних халатах побіжать по узвишші незграбно
спотикаючись об пеньки

вони нас надвечір оточать в прибережних кущах верболозу

— посміхайся до нас місяцю!

— посміхайся до нас місяцю!

....

— нехай і на сей раз
вони в нас не вполюють нічого

ПРО АВТОРІВ ТА ЇХНІ ВІРШІ

Сорок поетів-"вісімдесятників", репрезентованих у цій антології, є виразними представниками нової хвилі в українській поезії та розмаїття її стильових пошуків. Звісно ж, цими іменами не вичерпується "реєстр" цікавих поетів, що повноголосо заявили про себе впродовж останнього десятиріччя. Не могли, вочевидь, не відбитися на доборі творів і суб'єктивні вподобання упорядника. Все ж маємо надію, що картина поетичного "вісімдесятництва" вимальовується з антології досить повно і чітко.

• • •

ЮРІЙ АНДРУХОВИЧ народився 1960 року в місті Івано-Франківську. Закінчив Український поліграфічний інститут, працював у редакції газети "Прикарпатська правда". Нині — слухач Вищих літературних курсів. Автор двох поетичних збірок — "Небо і площі" (1985) та "Середмістя" (1989).
Вірші "Країна дітей", "Козак Ямайка" та "Павло Мацапура, злочинець" публікувалися в журналі "Україна" (ч. 5, 1989), "Промовляння самотній" та "Опівнічний політ з Високого замку" — у книжці "Середмістя".

НАТАЛКА БІЛОЦЕРКІВЕЦЬ народилася 1954 року в селі Куянівці на Сумщині. Закінчила Київський університет. Працювала журналістом, науковим співробітником музею М. Рильського в Києві. Авторка поетичних збірок "Балада про нескорених" (1976), "У країні мого серця" (1979), "Підземний вогонь" (1984), "Листопад" (1989).
Вірші "Забуваються лінії запахи барви і звуки", "Пора репетицій" та "Русалочка" публікувалися в книжці "Листопад", а "Калина" та "Сто років юності..." — у збірці "Підземний вогонь".

ЮРІЙ БУРЯК народився 1951 року в місті Дніпропетровську. Закінчив Дніпропетровський університет. Працював учителем, редактором видавництва, нині — референт Спілки письменників України. Автор двох поетичних збірок — "Струми" (1982), в якій публікувалися вірші "Стануть поля золотисті іще золотистіш", "Біос у кераміці" та цикл "Фрески на бистрині"; "Брук" (1985), де друкувався вірш "Коли в жар-птичий розмах крил".

СТАНІСЛАВ ВИШЕНСЬКИЙ народився 1944 року в місті Переяславі-Хмельницькому на Київщині. Закінчив Київський педагогічний інститут. Працює редактором у видавництві "Веселка" (Київ). Автор

двох поетичних збірок — "Світотвір" (1987), де друкувалися вірші "Притча про вершника" і "Техніка вишивання", та "Альта" (1989), в якій вміщено вірш "Мазепа".

МИКОЛА ВОРОБЙОВ народився 1941 року в селі Мельниківка на Черкащині. Навчався в Київському університеті, з якого був несправедливо виключений. Працює пожежником на навчальній кіностудії Київського театрального інституту.
Автор трьох поетичних книжок — "Пригадай на дорогу мені" (1985), де публікувався вірш "Навістити матір"; "Місяць шипшини" (1986), де видрукуваний вірш "Місто інків"; "Ожина обрію" (1988), де вміщена поема "Розширення очей".

ПЕТРО ГАЛИЧ народився 1957 року в селі Розкішна на Київщині. Закінчив суднобудівний технікум, Київський університет, нині працює журналістом. Автор поетичної збірки "Ставище" (1988), де публікувався вірш "— Після тебе нікого в роду".

ВАСИЛЬ ГЕРАСИМ'ЮК народився 1956 року в місті Караганді. Його дитячі роки минули в селі Прокурава, що в Карпатах. Закінчив Київський університет. Працює редактором видавництва "Дніпро" (Київ). Автор трьох поетичних книжок — "Смереки" (1982), "Потоки" (1986), "Космацький узір" (1989).
Вірш "Старовинний пейзаж" друкувався у збірці "Потоки"; вірші "Ми на камінь поклали мечі", "Старий завіт" і "Не зло і не зламане в хащі крило" — у журналі "Київ" (ч. 8, 1989); вірш "Досвітні душі" — в журналі "Дніпро" (ч. 8, 1988); вірш "Прийшли вночі" — у збірці "Космацький узір".

ПАВЛО ГІРНИК народився 1956 року в місті Хмельницькому. Закінчив Київський педагогічний інститут, працював учителем на Поділлі. Автор двох поетичних книжок — "Спрага" (1983); "Летіли гуси" (1988), у якій друкувалися подані в антології вірші.

ВАСИЛЬ ГОЛОБОРОДЬКО народився 1946 року в селі Адріанополь на Ворошиловградщині. Навчався в Київському університеті, у Ворошиловградському педагогічному інституті, звідки був несправедливо виключений. Потому працював на шахтах, електриком у колгоспі.
Яскраво дебютував із віршами в періодиці у 60-х роках. 1970 року на Заході вийшла його поетична книжка "Летюче віконце". На Україні перша збірка Василя Голобородька — "Зелен день" — з'явилася 1988 року. В ній надруковані вірші, подані в антології.

ОЛЕКСАНДР ГРИЦЕНКО народився 1957 року в місті Ватутіно на Черкащині. Закінчив Київський університет, за фахом — кібернетик. Кандидат технічних наук. Автор поетичної збірки "Карта будня" (1987).
Подані в антології вірші опубліковані в журналі "Вітчизна" (ч. 5, 1988).

ЯРОСЛАВ ДОВГАН народився 1956 року в селі Микитинцях на Прикарпатті. Закінчив Літературний інститут у Москві. Нині на видавничій роботі. Автор поетичної збірки "Числобог" (1989), в якій опубліковані подані в антології вірші.

ОКСАНА ЗАБУЖКО народилася 1960 року в місті Луцьку. Закінчила Київський університет та аспірантуру з естетики при цьому ж навчальному закладі. Кандидат філософських наук. Працює науковим співробітником Інституту філософії Академії наук України. Авторка поетичної збірки "Травневий іній" (1985).
Вірші "Коментар до дій св. апостолів" та "Феєрія про диригента свічок" друкувалися в журналі "Жовтень" (ч. 8, 1989); вірші "Корабель дурнів" і "Любов" — у журналі "Вітчизна" (ч. 10, 1988).

ОЛЕКСАНДР ІРВАНЕЦЬ народився 1961 року в місті Львові. Закінчив Дубнівське педадогічне училище та Літературний інститут у Москві. Нині мешкає в місті Рівному, працює журналістом. Автор поетичної збірки "Вогнище на дощі" (1987).
Вміщені в антології вірші друкувались у газеті "Літературна Україна" від 30 березня 1989 р.

АНАТОЛІЙ КИЧИНСЬКИЙ народився 1950 року в селі Преображенка на Херсонщині. Закінчив Херсонський педагогічний інститут і Вищі літературні курси в Москві. Автор поетичних збірок "Вулиця закоханих дерев" (1976), "Світло трави" (1979), "Землі зелена кров" (1982), "Листоноша — Земля" (1985), "Дорога завдовжки в любов" (1988). В останній із цих книжок опубліковані вірші, подані в антології.

ВІКТОР КОРДУН народився 1946 року в селі Васьковичі на Житомирщині. Закінчив Київський інститут театрального і кіномистецтва. Яскраво дебютував із віршами в періодиці наприкінці 60-х років, проте першу книжку "Земля натхненна" видав лиш 1984 року. Друга збірка "Славія" побачила світ 1987 року. Вірш "Пора міфології" опублікований у збірці "Славія"; інші поезії, подані в антології, — у книжці "Земля натхненна".

СВІТЛАНА КОРОНЕНКО народилася 1960 року в місті Фастові на Київщині. Закінчила Київський університет, нині працює журналістом. Авторка двох поетичних книжок — "Сузір'я веснянок" (1982), де опублікований вірш "Як хвиля кіс повз поцілунок"; "Голос дощу" (1988), де друкувався вірш "А найчорніший із усіх котів".

ОЛЕГ ЛИШЕГА народився 1949 року в місті Тисьмениці на Прикарпатті. Навчався у Львівському університеті, з якого в 70-х роках був несправедливо виключений. Нині мешкає і працює в місті Києві.
Автор поетичної збірки "Великий міст" (1989), в якій опубліковані подані в антології вірші.

ІГОР МАЛЕНЬКИЙ народився 1962 року в місті Тернополі. Закінчив Київський університет, нині вивчає таджицьку мову і літературу в аспірантурі Інституту мови і літератури (м. Душанбе). Автор поетичної збірки "Тернове поле", в якій опубліковані подані в антології вірші.

ІВАН МАЛКОВИЧ народився 1961 року в селі Нижній Березів на Прикарпатті. Закінчив Івано-Франківське музичне училище та Київський університет. Працював редактором у видавництвах "Веселка" та "Молодь" (Київ). Автор двох поетичних збірок — "Білий камінь" (1984) та "Ключ" (1988).
Вірші "Напучування сільського вчителя", "Країна сонця" та "Тільки спогад" опубліковані у книжці "Ключ"; вірші "Вшанування першоджерел" і "Золотий ланцюг" — у журналі "Україна" (ч. 36, 1989); вірш "Пісенька про черешню" — в збірці "Білий камінь".

ТАРАС МЕЛЬНИЧУК народився 1939 року в селі Уторопи на Прикарпатті. Працював коректором у газеті, лісорубом, шахтарем, навчався в Чернівецькому університеті, з якого був відрахований у 60-х роках. Потому був на журналістській роботі, заочно навчався в Літературному інституті в Москві. Впродовж кількох років був несправедливо позбавлений волі. Нині — слюсар-машиніст на залізниці. Автор поетичної збірки "Несімо любов планеті" (1967). 1990 року — після більш як двадцятилітньої перерви — у видавництві "Молодь" (Київ) виходить його друга книжка "Князь роси", в якій вміщені подані в антології вірші.

ІРИНА МИРОНЕНКО народилася 1960 року в селі Нова Водолага на Харківщині. Закінчила Харківський університет, працює журналістом. Авторка двох поетичних збірок — "Жіночий танок" (1984) та

"Вокзальна скрипка" (1987), в якій опублікований вірш, поданий в антології.

ПЕТРО МІДЯНКА народився 1959 року в селі Широкий Луг на Закарпатті. Закінчив Ужгородський університет. Нині — вчитель сільської школи в рідному краї. Автор поетичної збірки "Поріг" (1987), в якій опубліковані вірші, вміщені в антології.

ВІКТОР МОГИЛЬНИЙ народився 1937 року в місті Ставрополі. Закінчив Київський політехнікум зв'язку. Працює робітником. У 60-ті роки друкував вірші в газетах і журналах, проте книжка, що готувалася до друку, світу не побачила. Автор збірки віршів для дітей "Равлик-муравлик" (1988).
Подані в антології вірші опубліковані в журналі "Україна" (ч. 40, 1988).

АТТИЛА МОГИЛЬНИЙ народився 1963 року в Києві. Закінчив Київський університет, працював у видавництві "Молодь", нині — викладач університету. Автор поетичної збірки "Тумани над дахами" (1987), в якій опублікований вірш "Бітлз".

КОСТЯНТИН МОСКАЛЕЦЬ народився 1963 року в селі Матіївці на Чернігівщині. Заочно навчається в літературному інституті в Москві, мешкає і працює в місті Бахмачі. Автор поетичної збірки "Думи" (1989), в якій опубліковані вірші, вміщені в антології.

ВОЛОДИМИР НАЗАРЕНКО народився 1953 року на Сумщині. Закінчив Літературний інститут у Москві. Мешкає і працює в Києві. Вірші друкував у газетах і журналах. Вірш "Життя" опублікований в альманасі "Вітрила-85".

ВІКТОР НЕБОРАК народився 1961 року в селі Івана Франка на Львівщині. Закінчив Львівський університет. Працював учителем, нині — аспірант Інституту літератури Академії наук України. Автор поетичної збірки "Бурштиновий час" (1987). Вірші "Вона піднімається, як голова" та "Літаюча голова. Виробничий автопортрет" надруковані у газеті "Літературна Україна" від 30 березня 1989 р.; вірші "Вечеря" та "Монолог з псячого приводу" — в газеті "Молода гвардія" від 6 травня 1987 р.

ВОЛОДИМИР ОЛЕЙКО народився 1963 року в місті Пустомити на Львівщині. Закінчив Український поліграфічний інститут. Працює в

редакції журналу "Жовтень". Автор поетичної збірки "Зірки і звуки" (1989), в якій опублікований вірш "Ерос".

ВАСИЛЬ ОСАДЧИЙ народився 1953 року в селі Ясногородка на Київщині. Закінчив Київський університет. Працював редактором видавництв "Веселка" та "Радянський письменник" (Київ), нині — референт Спілки письменників України. Автор поетичних книжок "Дубовий пагін" (1977), "Дзеркала осені" (1983), "Духові оркестри" (1986), "Золотий ряст" (1987).
Вірші, подані в антології, друкувались у збірці "Духові оркестри".

ОКСАНА ПАХЛЬОВСЬКА народилася 1956 року в місті Києві. Закінчила Московський університет. Кандидат філологічних наук. Працює науковим співробітником Інституту літератури Академії наук України. Автор поетичної книжки "Долина храмів" (1988), в якій надруковані вірші, подані в антології.

ІГОР РИМАРУК народився 1958 року в селі М'якоти на Поділлі. Закінчив Київський університет. Працював журналістом, нині — у видавництві "Дніпро" (Київ). Автор двох поетичних книжок — "Висока вода" (1984) та "Упродовж снігопаду" (1988).
Вірш "Чуєш? сіно шемрає в траві" опублікований у збірці "Упродовж снігопаду", інші вірші, подані в антології, — у журналі "Україна" (ч. 41, 1988).

ВАСИЛЬ РУБАН народився 1942 року в селі Лісниках на Київщині. Закінчив культосвітній технікум у Житомирі, навчався в Київському університеті, з якого був виключений і несправедливо позбавлений волі. Нині працює слюсарем, мешкає поблизу Києва. Дебютував із віршами в газетах та журналах у 60-х роках. У видавництві "Радянський письменник" готується до друку його поетична книга.
Вірші "...тільки слідчі і провокатори" та "...прощаюсь із твоїм тілом" опубліковані в журналі "Україна" (ч. 47, 1988); інші вірші, подані в антології, — у газеті "Літературна Україна" від 24 листопада 1988 р.

МИКОЛА РЯБЧУК народився 1953 року в місті Луцьку. Закінчив Львівський політехнічний інститут. Нині працює в редакції журналу "Всесвіт". Автор книжки літературно-критичних статей "Потреба слова" (1985) та поетичної збірки "Зима у Львові" (1989), в якій надруковані вірші, подані в антології.

МИХАЙЛО САЧЕНКО народився 1948 року в селі Моринці на Черкащині. Закінчив Київський інститут театрального та

кіномистецтва. Працює режисером на Українській студії хронікально-документальних фільмів. Автор поетичної книжки "Осінні вогнища" (1987), в якій опубліковані вірші, вміщені в антології.

ВАСИЛЬ СТАРУН народився 1953 року в селі Данилівці на Ворошиловградщині. Працює сільським ковалем, заочно навчається у Ворошиловградському педадогічному інституті. Автор поетичної збірки "Абетка світла" (1989), в якій опубліковані вірші, подані в антології.

МИКОЛА ТИМЧАК народився 1956 року в селі Велика Березовиця на Тернопільщині. Закінчив Ровенський педадогічний інститут. Вчителював, працював журналістом, нині — викладач Дубнівського культосвітнього училища. Автор поетичної збірки "Співаниця" (1987), в якій надруковані подані в антології вірші.

ТАРАС ФЕДЮК народився 1954 року в місті Ананьєві на Одещині. Закінчив Одеський університет. Працював у школі, в Одеському літературному музеї, нині — в Одеській організації Спілки письменників України. Автор поетичних книжок "Досвітні журавлі" (1975), "Віч-на-віч" (1979), "Дві хвилини уваги" (1983), "...І промовчати не посмів" (1987), "Політ осінньої бджоли" (1989). Вірші, подані в антології, опубліковані в останній із цих збірок.

ВОЛОДИМИР ЦИБУЛЬКО народився 1964 року в селі Хмільна на Черкащині. Закінчив Київське річкове училище, працював на теплоходах Чорнобильської ремонтно-експлуатаційної бази флоту, вивчав латиську мову в Ризькому університеті. Автор поетичної збірки "Ключ" (1988), в якій надруковані вірші, подані в антології.

СТАНІСЛАВ ЧЕРНІЛЕВСЬКИЙ народився 1950 року в селі Жван на Вінничині. Закінчив Вінницький педагогічний інститут та Київський інститут тетрального і кіномистецтва. Працює на кіностудії імені Олександра Довженка в Києві. Автор поетичної книжки "Рушник землі" (1984). Вірші, вміщені в антології, друкувалися в журналі "Україна" (ч. 32, 1988).

ГРИГОРІЙ ЧУБАЙ народився 1949 року в селі Березини на Ровенщині. Заочно навчався в Літературному інституті в Москві, працював робітником у Львові. Помер 1982 року від тяжкої хвороби. 1990 року в київському видавництві "Молодь" виходить його книга "Говорити мовчати і говорити знову", до якої включена й однойменна поема, вміщена в антології.

Юрій Андрухович
Наталка Білоцерківець
Юрій Буряк
Станіслав Вишенський
Микола Воробйов
Петро Галич
Василь Герасим'юк
Павло Гірник
Василь Голобородько
Олександр Гриценко
Ярослав Довган
Оксана Забужко
Олександр Ірванець
Анатолій Кичинський
Віктор Кордун
Світлана Короненко
Олег Лишега
Ігор Маленький
Іван Малкович
Тарас Мельничук
Ірина Мироненко
Петро Мідянка
Віктор Могильний
Аттила Могильний
Костянтин Москалець
Володимир Назаренко
Віктор Неборак
Володимир Олейко
Василь Осадчий
Оксана Пахльовська
Ігор Римарук
Василь Рубан
Микола Рябчук
Михайло Саченко
Василь Старун
Микола Тимчак
Тарас Федюк
Володимир Цибулько
Станіслав Чернілевський
Григорій Чубай